

Alcoholgebruik onder jongeren

Nota van bevindingen Gemert-Bakel

Utrecht, februari 2011

Integraal Toezicht Jeugdzaken is een programmatische samenwerking van:

- Inspectie voor de Gezondheidszorg
- Inspectie van het Onderwijs
- Inspectie Jeugdzorg
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
- Inspectie Werk en Inkomen

www.jeugdinspecties.nl

Over Integraal Toezicht Jeugdzaken

In Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) werken vijf rijksinspecties samen: de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs, de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, en de Inspectie werk en inkomen. ITJ onderzoekt maatschappelijke problemen van en door jongeren die een intersectorale aanpak vergen. Het gaat bijvoorbeeld om problemen als kindermishandeling, overgewicht, jeugdcriminaliteit, verslaving en armoede. ITJ onderzoekt de kwaliteit van de samenwerking van voorzieningen voor de jeugd en het resultaat van deze samenwerking voor de problemen van de jongeren. In het ITJ-toezicht staat het belang van het kind voorop. Uitgangspunt is het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Voorwoord

Nederlandse jongeren drinken over het algemeen te jong, te vaak en te veel. In het rapport *Geen deuren maar daden* riep de Adviescommissie Drugsbeleid in 2009 de overheid op het gebruik van drugs en alcohol onder jongeren daadkrachtiger tegen te gaan. Drankgebruik zorgt voor maatschappelijke problemen in de vorm van overlast op straat en criminaliteit, maar ook - en dat is minstens zo zorgelijk- voor (gezondheids)problemen bij de jongeren zelf. Een verstoorde ontwikkeling van de hersenen, schooluitval en gedragsproblemen zijn daar voorbeelden van. Omdat biologische, sociale en psychologische factoren een rol spelen bij overmatig drankgebruik is een integrale aanpak noodzakelijk, waaraan verschillende organisaties meewerken.

Tegen deze achtergrond heeft ITJ onderzocht of organisaties en voorzieningen er gezamenlijk in slagen op lokaal niveau het alcoholgebruik onder jongeren tot achttien jaar te voorkomen dan wel te verminderen. ITJ voerde een onderzoek uit in vier gemeentes in Nederland, waaronder Gemert-Bakel (Brabant-Zuidoost).

Een belangrijke conclusie van dit onderzoek is dat Gemert-Bakel op de goede weg is. Veel partijen ontplooiën gezamenlijk activiteiten om het probleem aan te pakken. De eerste resultaten hiervan zijn dan ook al zichtbaar, bijvoorbeeld in de verhoging van de leeftijd waarop kinderen in de gemeente beginnen met drinken. Op andere onderdelen is nog verbetering te behalen. Hierbij denkt ITJ met name aan een nog betere bundeling van inspanning van de diverse partijen en het krijgen van een gedetailleerd beeld van de jongeren die vroeg, vaak en veel alcohol drinken. In dit rapport worden daarvoor concrete aanbevelingen gedaan.

Het is aan de gemeente Gemert-Bakel om aan de slag te gaan met die adviezen. ITJ heeft vertrouwen dat de samenwerking van alle betrokken partijen het resultaat zal opleveren waar we naar streven: minder drankgebruik onder alle jongeren in de gemeente.

Namens ITJ bedank ik iedereen die heeft meegewerkt aan dit onderzoek. Allen die in Gemert-Bakel zullen samenwerken aan een nieuwe aanpak, wens ik van harte succes.

Namens deze,

Voorzitter Stuurgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken,

mevrouw drs. G.E.M. Tielen

Samenvatting

Nederlandse jongeren drinken over het algemeen te jong, te vaak en te veel. De gevolgen daarvan zijn ernstig. In de eerste plaats omdat alcoholgebruik op jonge leeftijd de ontwikkeling van de hersenen schaadt, maar ook omdat het kan leiden tot schooluitval, ongeremd gedrag en gewelddadigheid, en relationele problemen. Daarnaast heeft de maatschappij last van drinkende jongeren. Alcoholgebruik onder jongeren gaat vaak gepaard met overlast in de publieke ruimte zoals geweld, vernielingen en andere criminaliteit.

De landelijke overheid heeft in de afgelopen jaren beleid ontwikkeld om het drankgebruik onder jongeren terug te dringen. Ook op regionaal niveau hebben partijen gezamenlijk beleid geformuleerd. Het is aan de gemeentes om dat beleid op lokaal niveau te vertalen in concrete maatregelen. Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) onderzocht in 2010 in een aantal Nederlandse gemeenten hoe zij hun beleid in praktijk brengen en wat dat oplevert. Enschede, Gemert-Bakel, Helmond en Rijssen-Holtten hebben meegewerkt aan dit onderzoek. De focus van het onderzoek lag op ketensamenwerking, omdat IJT van mening is dat een integrale aanpak waarbij alle partijen betrokken zijn, leidt tot zichtbare resultaten: jongeren die minder drinken en daar ook later mee beginnen. ITJ ging na of organisaties en voorzieningen gezamenlijk slagen op lokaal niveau het alcoholgebruik onder jongeren tot achttien jaar te voorkomen of te verminderen.

ITJ heeft op verschillende manieren informatie verzameld over de gemeenschappelijke aanpak van gemeente en betrokken partijen om het alcoholgebruik onder jongeren in Gemert-Bakel te voorkomen en te verminderen. ITJ komt op basis van de verzamelde gegevens tot de conclusie dat Gemert-Bakel goed op weg is. Het voorkomen en verminderen van het alcoholgebruik onder jongeren heeft prioriteit in de gemeente. Belangrijke professionele partijen die nodig zijn om het probleem aan te pakken zijn betrokken en gemotiveerd. De projectgroep 'Ook in Gemert-Bakel Laat je niet flessen!' geeft met een uitvoeringsprogramma en doelstellingen richting aan de aanpak. De betrokken partijen zijn vrij eensgezind over de oorzaken van het alcoholgebruik door jongeren: drinken is ingeworteld in de cultuur en in vele maatschappelijke settings in Gemert-Bakel. Jongeren vinden het stoer om alcohol te drinken en ouders stellen zich meegaand op. Alle partijen erkennen dat drank voor jongeren in Gemert-Bakel gemakkelijk te verkrijgen is. Aan de hand van de Jeugdmonitor van de GGD wordt elke vier jaar gekeken welke voortgang is geboekt. Het drinkgedrag van de jongeren vertoont een dalende trend. ITJ is dan ook van mening dat de aanpak in Gemert-Bakel voortzetting verdient.

ITJ concludeert dan ook dat de gemeente en de betrokken partijen het alcoholgebruik onder jongeren over het algemeen goed aanpakken. Naast deze positieve aspecten constateert ITJ dat op een drietal punten verbetering mogelijk is:

Inzicht in de problematiek

Alle betrokken partijen realiseren zich dat drinken op jonge leeftijd een probleem is. De partijen hebben echter onvoldoende gedetailleerd inzicht in de omvang en de aard van de problemen. De cijfers van de vierjaarlijkse GGD Jeugdmonitor geven een vrij algemeen beeld van het drinkgedrag

van jongeren; ze betreffen een grote, ongedifferentieerde groep jongeren. Het ontbreekt echter aan specifieke gedetailleerde gegevens die als basis kunnen dienen voor een gerichte aanpak van de grote, diffuse groep jongeren die wel alcohol drinkt, maar geen overlast veroorzaakt of met alcoholvergiftiging in het ziekenhuis belandt. Het gaat dan om de jongeren van zestien jaar of ouder die wekelijks gemiddeld acht glazen alcohol drinken en de zestien-minners die al regelmatig alcohol drinken. Zij worden onvoldoende bereikt met de huidige aanpak.

Integrale aanpak

De gemeente sluit met haar aanpak aan bij de drie pijlers uit het regionale alcoholproject 'Laat je niet Flessen!': Educatie en Draagvlak, Beleid en Regelgeving en Handhaving. De huidige aanpak in Gemert-Bakel richt zich vooral op de pijler Educatie en Draagvlak. De activiteiten in de andere pijlers (Beleid en Regelgeving en Handhaving) beperken zich tot overlastbestrijding en handhaving van de openbare orde. Op dit moment werken de partijen vooral aanbodgericht: ze zetten de middelen in die voorhanden en betaalbaar zijn. Het ontbreekt aan een uitgewerkte visie die alle pijlers beslaat en waarin staat wat elke partij kan of moet bijdragen aan het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren. Momenteel worden de alcoholverstrekkers beperkt bij de uitvoering betrokken. Jongeren en hun ouders hebben geen actieve rol in de aanpak. Gezien de complexiteit van de problematiek is de inzet van alle partijen nodig.

Coördinatie en informatie over alcoholdrinkende jongeren

Uit het onderzoek komt naar voren dat verschillende partijen signaleren welke jongeren alcohol drinken en in welke mate. Deze signalen komen niet systematisch bij elkaar: ze worden niet gedeeld. Vaak wordt wel bilateraal, maar niet integraal naar een oplossing gezocht, bijvoorbeeld door een gesprek met ouders of jongeren of doorverwijzing naar een hulporganisatie.

Aanbevelingen

Gemert-Bakel is met de huidige aanpak op de goede weg en de inspanningen tot nu toe laten al resultaten zien voor de jongeren. De drie belangrijkste aanbevelingen voor de verbeterpunten zijn:

1. Differentieer in de grote diffuse groep jongeren die alcohol drinken. Om meer grip te krijgen op de groep jongeren die vroeg, vaak en veel alcohol drinken en een gerichte aanpak voor hen te ontwikkelen, zal de gemeente op lokaal niveau gedetailleerde gegevens moeten gebruiken voor een dergelijke aanpak.
2. Werk integraal, vanuit alle pijlers van het beleid (Educatie en draagvlak, Beleid en Regelgeving en Handhaving) en met inzet van alle betrokken partijen. Dit vraagt ook om een actieve rol van de ouders en jongeren zelf.
3. Maak gebruik van de beschikbare informatie en signalen bij partijen. Handel volgens een plan-do-check-act cyclus, zodat resultaten weer als input kunnen dienen voor vervolgstappen. Voor dit alles is een goede regie door de gemeente onmisbaar.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	9
1.1. Het probleem: jongeren en alcohol.....	9
1.2 Gezondheidsschade en maatschappelijke overlast.....	10
1.3 Wat doet de landelijke overheid?	11
1.4 Leeswijzer	11
2. Methoden en toezichtkader	13
2.1 Onderzoeksvraag	13
2.2 Waarom Gemert-Bakel?	13
2.3 Onderzoeksmethoden	13
2.4 De kwaliteitscriteria van ITJ	14
3. Jongeren en drank. Een beeld van Gemert-Bakel.....	17
3.1 Hoeveel drinken jongeren in Gemert-Bakel?	17
3.2 Waar drinken ze?	18
3.3 Waarom drinken ze?.....	18
4 De huidige aanpak	21
4.1 De regionale aanpak: 'Laat je niet flessen!'.....	21
4.2 De lokale aanpak	21
4.3 Betrokken partijen en overlegvormen	24
4.4 Signalering	25
4.5 Drijfveren van de betrokken partijen	26
4.6 Resultaten voor jongeren	27
5. Conclusies	29
5.1 Algemeen beeld	29
5.2 Inzicht in de problematiek	30
5.3 Integrale aanpak.....	30
5.4 Coördinatie en informatie over alcoholdrinkende jongeren.....	31
6 Aanbevelingen	33
6.1 Inleiding.....	33
6.2 Aanbevelingen.....	33
6.3 En nu verder	39
Bijlage 1 Resultaten IVS.....	41
Bijlage 2 Overzicht van ingezette producten en interventies in Gemert-Bakel	45
Bijlage 3 Suggesties voor een verbeterde aanpak vanuit de interviews en de Group Decision Room (GDR)	49

1. Inleiding

Drinkende jongeren worden steeds nadrukkelijker gezien als een probleem. Drank op jonge leeftijd leidt tot gezondheidsproblemen, tot overlast en, in sommige gevallen, tot een blijvende verslaving. Dit hoofdstuk schetst de omvang en de gevolgen van het probleem en sluit af met een leeswijzer voor de voorliggende nota van bevindingen.

1.1. Het probleem: jongeren en alcohol

Nederlandse jongeren drinken te jong, te vaak en te veel alcohol. Dit blijkt uit de diverse onderzoeken die de afgelopen jaren gepubliceerd zijn. In vergelijking met de Europese landen om ons heen behoren de Nederlandse jongeren tot de stevige drinkers. In het ESPAD-onderzoek (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) uit 2003 liepen Nederlandse scholieren op kop bij het drinken van alcohol. In 2007 zijn de cijfers iets lager, maar nog steeds behoren de Nederlandse scholieren tot de bovengemiddelde drinkers in Europa.¹ In 2007 had, volgens het Peilstationsonderzoek² van het Trimbos-instituut, 79 procent van alle leerlingen (12-18 jaar) in het voortgezet onderwijs ooit alcohol gedronken, ongeveer evenveel meisjes als jongens. De cijfers uit de HBSC studie 2009³ laten zien dat ruim tweederde van de leerlingen tot en met 16 jaar ooit alcohol heeft gedronken. Ook jongeren in groep 8 van het basisonderwijs hebben ervaring met alcoholgebruik. Bijna een derde van deze leerlingen heeft al eens alcohol gedronken, jongens vaker dan meisjes. Niet alleen het hoge percentage drinkers is opvallend, ook wordt per gelegenheid veel gedronken. Het aantal jongeren dat met een alcoholvergiftiging in het ziekenhuis terecht komt neemt toe. Dat blijkt uit een recent verschenen rapport van de Reinier de Graaf Groep in Delft, het Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde, de Universiteit Twente en Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP). In 2009 werden in Nederland 500 jongeren met een alcoholintoxicatie opgenomen in het ziekenhuis. Dit is een toename van 48 procent ten opzichte van 2008.^{4,5}

De afgelopen jaren is een dalende trend te zien in het alcoholgebruik. De inspanningen van de laatste jaren lijken resultaat te hebben. Zowel het aantal jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken als het aantal jongeren dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken is gedaald vergeleken met 2003. Deze daling doet zich met name voor in de jongste groepen tot 15 jaar. Daar tegenover staat dat áls jongeren drinken ze nog steeds veel drinken per gelegenheid. Hier is geen dalende trend in te zien.⁶

---

¹ The 2007 ESPAD report, *Substance Use Among Students in 35 European Countries*, Stockholm, 2009

² K. Monshouwer e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007, kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*, Trimbos-Instituut, Utrecht 2008

³ S. van Dorsselaer et. al, HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Trimbos-instituut, Utrecht 2010

⁴ Ronde K. Comazuipen neemt toe. Kennislink; 26 november 2007. Geraadpleegd op 1-11-2010, <http://www.kennislink.nl/publicaties/comazuipen-neemt-toe>

⁵ Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP), Universiteit Twente, Reinier de Graaf Groep en Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde. Factsheet alcoholintoxicaties bij jongeren in Nederland (2007 t/m 2009).

⁶ S. van Dorsselaer et. al, HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Trimbos-instituut, Utrecht 2010

1.2 Gezondheidsschade en maatschappelijke overlast

Is het erg dat jongeren veel drinken? Die vraag wordt steeds vaker met ja beantwoord. De afgelopen jaren is uit wetenschappelijk onderzoek gebleken dat alcoholgebruik onder jongeren tot gezondheidsschade kan leiden. De gezondheidsschade van (overmatig) alcoholgebruik kent verschillende aspecten. Jongeren zijn, met een nog niet volgroeid lichaam, kwetsbaarder voor de gevolgen van alcoholgebruik dan volwassenen. De puberteit/adolescentie is een periode waarin de hersenen nog volop in ontwikkeling zijn. Alcohol verstoort deze ontwikkeling en dit kan een negatieve invloed hebben op de persoonlijke en sociale ontwikkeling. Door (overmatig) alcoholgebruik ontstaan regelmatig problemen op het relationele vlak: huiselijk geweld, relatieproblemen en problemen op school of het werk. Ook kan (overmatig) alcoholgebruik leiden tot onverantwoord en risicovol gedrag met verkeersongevallen, verdrinkingen en onveilige seks als gevolg. Het gebruik van alcohol over een langere periode geeft een verhoogd risico op verschillende soorten kanker, maag- en leveraandoeningen en op hart- en vaatziekten.⁷

De effecten van alcohol uiteten zich op verschillende maatschappelijke gebieden. Het gebruik van alcohol kan naast gezondheidsschade ook leiden tot sociale schade. Overmatig alcoholgebruik heeft geregeld overlast in de publieke ruimte tot gevolg. Veel delicten zoals vernielingen, mishandelingen en vechtpartijen blijken met alcoholgebruik samen te gaan. Dit brengt veel schade aan materiaal en mensen (bij vechten en mishandelen) met zich mee, maar zorgt ook voor onveiligheidsgevoelens bij burgers. Rondhangende jongeren die duidelijk onder invloed van alcohol zijn, worden als bedreigend ervaren. Regulering hiervan vraagt veel inzet en aandacht van politie en justitie.⁸

Een deel van de drinkende jongeren stopt of reguleert uit eigen beweging het alcoholgebruik. Bij anderen leidt experimenteren met alcohol tot langdurig of overmatig gebruik en zelfs tot verslaving, met alle daarbij behorende (gezondheid)problemen voor zowel het individu als de maatschappij.

De Adviescommissie Drugsbeleid⁹ roept in haar rapport van vorig jaar *Geen deuren, maar daden* de regering op het gebruik van drugs en alcohol onder minderjarigen nadrukkelijker tegen te gaan nu uit onderzoek blijkt dat jeugdig gebruik van alcohol en drugs schadelijker is dan eerder aangenomen. Ook pleit ze ervoor om jongeren te beschermen tegen het met drank samenhangend probleemgedrag en sociale marginalisering.

---

⁷ Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), *Ranking van drugs*, 2009, S. Boelema e.a. *Fysieke, functionele en gedragsmatige effecten van alcoholgebruik op de ontwikkeling van 16-18 jarigen*, Trimbos-instituut, Universiteit Utrecht, Utrecht 2009 en www.alcoholpreventie.nl

⁸ Adviescommissie Drugsbeleid o.l.v. Wim van de Donk, *Geen deuren, maar daden. Nieuwe accenten in het Nederlandse drugsbeleid*, juli 2009, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), *Ranking van drugs*, 2009

⁹ Adviescommissie Drugsbeleid o.l.v. Wim van de Donk, *Geen deuren, maar daden. Nieuwe accenten in het Nederlandse drugsbeleid*, juli 2009

1.3 Wat doet de landelijke overheid?

De overheid erkent de noodzaak tot ingrijpen. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft schadelijk alcoholgebruik onder jongeren aangewezen als een van de vijf landelijke prioriteiten op het gebied van collectieve preventie. Om gemeenten te ondersteunen bij het vertalen van het landelijk beleid naar uitvoering op lokaal niveau heeft de Voedsel en Waren Autoriteit in opdracht van het ministerie de Handleiding lokaal alcoholbeleid¹⁰ ontwikkeld. De handleiding is gebaseerd op de vier pijlers van een effectief alcoholbeleid: educatie en publiek draagvlak, regelgeving, handhaving en vroegsignalering. Ten tijde van dit onderzoek is gebruik gemaakt van deze handleiding uit 2007. Ondertussen is in november 2010 de Handreiking Gezonde Gemeente¹¹ verschenen als opvolger van de huidige handleidingen lokaal gezondheidsbeleid waaronder de Handleiding lokaal alcoholbeleid. De Handreiking Gezonde Gemeente geeft gemeenteambtenaren en lokale professionals van GGD'en, GGZ en Verslavingszorg handvatten om de thema's roken, depressie, overgewicht, alcohol, en seksualiteit op te nemen in het lokale gezondheidsbeleid én deze om te zetten in actieprogramma's. Voor alcohol worden nu diverse acties op vijf pijlers geformuleerd: Inrichting van de fysieke omgeving, Regelgeving en handhaving, Voorlichting en educatie, Signalering en advies en Ondersteuning. De handleiding bestaat om te beginnen uit achtergrondinformatie die nodig is om alcohol als speerpunt op te nemen in de lokale nota gezondheidsbeleid. Daarnaast wordt aan de hand van voorbeelden aangegeven hoe een gemeente de vijf pijlers concreet kan invullen met maatregelen en activiteiten. Ook is een overzicht beschikbaar van alcoholpreventieprogramma's rond de vijf pijlers voor effectief alcoholbeleid voor verschillende leeftijdsgroepen.

Zowel in de handleiding uit 2007 als in de Handreiking Gezonde Gemeente wordt benadrukt dat een effectief alcoholbeleid een integraal alcoholbeleid inhoudt. Vanwege zowel de gezondheids- als de maatschappelijke schade die alcoholgebruik kan veroorzaken, dient een gemeentelijk alcoholbeleid naast welzijnsbelangen ook de openbare orde en daarmee de veiligheid van de burgers. Dit vraagt om een integrale benadering vanuit verschillende beleidsdisciplines binnen de gemeente. Daarnaast spelen zowel biologische, sociale en psychologische factoren een rol bij het alcoholgebruik van jongeren. De vele beroepsgroepen en organisaties die zich bezighouden met jongeren, moeten goed samenwerken, wil hun van aanpak van dit complexe probleem effect hebben.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport begint met een korte omschrijving van de onderzoeksvraag en van de methode die ITJ heeft gebruikt om die vraag te beantwoorden. Hoofdstuk 3 schetst een beeld van het drinkgedrag van jongeren in Gemert-Bakel. Hoeveel drinken ze, waar en waarom? In hoofdstuk 4 wordt beschreven hoe de gemeente landelijk en regionaal beleid vertaalt in lokaal beleid. Aandacht wordt

---

¹⁰ *Handleiding lokaal alcoholbeleid*. VWA, Den Haag, 2007

¹¹ De Handreiking Gezonde Gemeente is een product van onder andere STIVORO, Voedingscentrum, NISB, Trimbos-instituut, Pharos, Rutgers Nisso Groep, Soa Aids Nederland, Schorer, STAP, de Voedsel- en Warenautoriteit en het RIVM Centrum Gezond Leven. Het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) coördineert het traject.

besteed aan de partijen die zijn betrokken bij het beleid, aan hoe ze betrokken zijn, wat ze doen en hoe de samenwerking tussen de partijen verloopt. Ook de geboekte resultaten komen aan de orde. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en concrete aanbevelingen aan de gemeente, waarmee het mogelijk is de samenwerking in de keten te verbeteren en zo het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen of te voorkomen.

2. Methoden en toezichtkader

Welke onderzoeksvraag stond centraal in dit onderzoek en op welke manier heeft ITJ het onderzoek uitgevoerd? Hoe zijn de verzamelde gegevens beoordeeld? Deze vragen staan centraal in dit hoofdstuk.

2.1 Onderzoeksvraag

Met dit onderzoek wilde ITJ achterhalen wat de huidige aanpak van drankgebruik onder jongeren concreet aan resultaten oplevert in Gemert-Bakel: gaan jongeren daadwerkelijk later en minder drinken? Daarvoor moet een aantal vragen beantwoord worden. Zoals: In hoeverre hebben de partijen inzicht in de problematiek van drankgebruik onder jongeren? Werken ze samen om die problematiek te bestrijden en hanteren ze daarbij een integrale aanpak? Hoe coördineren ze hun samenwerking en hoe gebruiken ze de beschikbare informatie?

De centrale onderzoeksvraag luidt: In hoeverre slagen organisaties en voorzieningen gezamenlijk om op lokaal niveau het alcoholgebruik onder jongeren tot achttien jaar te voorkomen dan wel te verminderen?

2.2 Waarom Gemert-Bakel?

Bij de keuze voor een gemeente waren twee vragen leidend: waar is het probleem groot? En: waar zijn de risico's voor jongeren om met dit probleem in aanraking te komen hoog? In deze gemeenten is aanpak van het probleem immers het meest urgent en valt het meeste resultaat te boeken. In CBS-gegevens (periode 2004-2007) over het aantal overmatige en zware drinkers vanaf twaalf jaar per GGD-regio, valt de regio Brabant-Zuidoost in negatieve zin op. Binnen deze regio selecteerde IJT een grote en een kleine gemeente. Bij de selectie voor een kleine gemeente hebben we twee bijkomende criteria gehanteerd: ten eerste het percentage jongeren onder de achttien jaar. Dit is van belang omdat een hoog percentage jongeren betekent dat er een grote risicogroep is. Ten tweede het percentage allochtone inwoners; uit onderzoek is bekend dat allochtonen over het algemeen minder alcohol drinken dan autochtonen.¹²

De twee gemeenten in Brabant-Zuidoost zijn: Helmond en Gemert-Bakel.

2.3 Onderzoeksmethoden

ITJ heeft in zes onderzoeksmethoden ingezet om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag. Hieronder volgt per methode een korte beschrijving:

1. *Deskresearch*: via internet is gerichte informatie achterhaald over de gemeente Gemert-Bakel: wat is het voor gemeenschap? Hoe is de bevolking opgebouwd? Hoe zit het bestuur in elkaar? Welke organisaties zijn betrokken bij de aanpak van alcoholgebruik onder jongeren? Ook is gekeken naar het regionale beleid: hoe wordt het alcoholgebruik onder

---

¹² Dotinga A. *Drinking in a Dry Culture: Alcohol use among second-generation Turks and Moroccans: measurements and results (thesis)*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 2005

jongeren daar aangepakt? En hoe werkt dat door op lokaal niveau? Hiervoor kon ITJ gebruik maken van beleidsplannen, jaarverslagen en regionale onderzoeken. Daarnaast is aanvullende informatie verwerkt die is ontvangen van verschillende partijen tijdens de interviews.

2. *Interactive voting system (IVS)*. Op het Commanderij College, de school voor voortgezet onderwijs in Gemert-Bakel, een scholengemeenschap voor vmbo, havo en vwo, zijn 77 leerlingen ondervraagd over hun alcoholgebruik (2 brugklassen, 1 klas VMBO 4 en 1 klas HAVO 5). De resultaten waren gelijk zichtbaar voor de leerlingen. Zie voor de belangrijkste onderwerpen en resultaten bijlage 1.
3. *Mondelinge interviews*. ITJ interviewde 19 mensen van betrokken organisaties: de gemeente (4), de GGD (3), Novadic Kentron (2), de LEVgroep (1), Impuls Welzijn (2), de politie (2), jongerencentrum De Bunker (1), het Commanderij College (3) en de projectleider van het regionale project 'Laat je niet Flessen!' (1). De interviews vonden plaats aan de hand van een semi gestructureerde vragenlijst. We vroegen de respondenten naar het alcoholgebruik onder jongeren in hun gemeente. Hoeveel wordt volgens hen gedronken? Is dat een probleem? Welke aanpak hanteren zij en vanuit welk motief. Met wie werken ze samen om jongeren niet of minder te laten drinken. Waar zien ze mogelijkheden en knelpunten in de aanpak en/of de samenwerking. Van elk interview is een conceptverslag gemaakt, waarop de geïnterviewde kon reageren. Onjuistheden werden aangepast voordat het definitief is vastgesteld.
4. *Telefonische interviews*. ITJ belde huisartsen (3), supermarkten (2), slijterijen (1), de plaatselijke horeca (6) en sportverenigingen (19) en vroeg naar hun ervaringen met en aanpak van jongeren en alcohol. In totaal zijn 31 interviews afgenomen. Ook deze interviews zijn gehouden aan de hand van een semi gestructureerde vragenlijst. Hierbij zijn dezelfde vragen aan de orde geweest als bij de mondelinge interviews.
5. *Oudergesprek*. Daarnaast spraken de onderzoekers met vier ouders uit de ouderraad van de Gemertse scholengemeenschap. Zij werden bevraagd over het alcoholgebruik van hun kinderen en hun eigen standpunten over drankgebruik onder jongeren. Wat doen ouders zelf aan het voorkomen en aanpakken van drankgebruik van hun kinderen, welke oplossingsmogelijkheden vinden zij zinvol.
6. *Versnellingskamer (Group Decision Room)*. Tot slot zijn twee GDR-sessies georganiseerd in Gemert-Bakel. Doel was om de bevindingen uit het onderzoek en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen van ITJ voor te leggen en in korte tijd oplossingen te genereren voor de korte en lange termijn om het alcoholgebruik onder jongeren in Gemert-Bakel te verminderen of te voorkomen. Daarnaast is het een gelegenheid waarbij de diverse organisaties die betrokken zijn bij het voorkomen en verminderen van het alcoholgebruik onder jongeren elkaar treffen.

2.4 De kwaliteitscriteria van ITJ

Een goede samenwerking tussen organisaties op lokaal niveau is een voorwaarde om het complexe probleem van alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken. Voor het beoordelen van de samenwerking en de resultaten voor de jongeren in Gemert-Bakel heeft ITJ gebruik gemaakt van

acht kwaliteitsaspecten. ITJ gebruikt deze kwaliteitscriteria als leidraad voor de beoordeling en weging van de verzamelde gegevens.

Kwaliteitscriterium	Uitleg
Doelconvergentie	Overeenstemming bestaat tussen ketenpartners over het gezamenlijk doel van de keten om het probleem te voorkomen en te verminderen.
Gedeelde probleemanalyse	De ketenpartners hebben een gedeelde analyse van het probleem. Dit moet leiden tot een gedeeld beeld van de oorzaken, de omvang en de aangrijpingspunten om het probleem te voorkomen en te verminderen.
Ketenregie	Verschillende organisaties en voorzieningen werken efficiënt samen om aan het probleem van de jongere te werken. Activiteiten worden op elkaar afgestemd om het doel van de keten te realiseren.
Informatiecoördinatie	Gegevens die nodig zijn om het gezamenlijk doel te bereiken, worden verzameld, vastgelegd en uitgewisseld.
Bereik van de keten	De organisaties weten op welke jongeren en welk deel van het probleem de keten zich richt en hebben zicht op jongeren die zij wel en niet bereiken met het gezamenlijke of afzonderlijk aanbod.
Continuïteit in de keten	De activiteiten in de keten vinden ononderbroken plaats.
Oplossingsgerichtheid	De activiteiten van ketenpartners zijn gericht op het verminderen of voorkomen van het probleem en zijn afgestemd op de behoeften van jongeren. De afzonderlijke activiteiten van ketenpartners worden daartoe op elkaar afgestemd.
Systematische evaluatie en verbetering	Een systematische evaluatie vindt plaats van de (keten)aanpak om de kwaliteit van de ketendoelen en het bereiken van de beoogde effecten te waarborgen en verbeteren.

Aan de hand van deze aspecten zijn vragen beantwoord als: zijn de betrokken partijen het eens over het gezamenlijke doel, aard en omvang van het probleem? Wordt informatie verzameld, vastgelegd en uitgewisseld? Zijn de activiteiten die worden ontplooid daadwerkelijk gericht op de oplossing van het probleem?

3. Jongeren en drank. Een beeld van Gemert-Bakel

Dit hoofdstuk schetst een beeld van het alcoholgebruik van jongeren in de gemeente. Hoeveel drinken ze? Hoe komen ze aan alcohol? Hoe kijken hun ouders aan tegen hun alcoholgebruik?

3.1 Hoeveel drinken jongeren in Gemert-Bakel?

Jongeren op het platteland drinken meer alcohol dan hun leeftijdsgenoten in de (grotere) steden. Dat gegeven was al langer bekend uit de literatuur.¹³ Gemert-Bakel vormt daarop geen uitzondering. Elke vier jaar brengt de GGD Brabant-Zuidoost een Jeugdmonitor uit waarin onder andere cijfers staan over het alcoholgebruik onder jongeren op gemeentelijk niveau. Daaruit blijkt dat in 2008/2009 in Gemert-Bakel 7 procent van de acht- tot en met elfjarigen al eens alcohol heeft gedronken. Dat is overigens een dalende trend: in 2005 was dat nog 16 procent. Voor jongeren in de leeftijd van twaalf tot en met achttien jaar ligt het percentage dat drinkt hoger: volgens de Jeugdmonitor heeft 51 procent van hen in de vier weken voor het onderzoek alcohol gedronken. Dit percentage is vergelijkbaar met de cijfers van de rest van Brabant-Zuidoost (48 procent).

Ook is bekend dat de meeste jongeren in de leeftijdscategorie twaalf tot en met achttien alleen drinken in het weekend (53 procent) en ruim tweederde van deze weekenddrinkers in Gemert-Bakel drinkt meestal op één weekendavond vijf of meer glazen. Algemeen wordt het in korte tijd drinken van vijf of meer glazen alcohol beschouwd als 'bingedrinken' en daarmee als risicovol gedrag. Het aantal jongeren dat met twaalf of dertien jaar start met het eerste glas alcohol is in Gemert-Bakel met 25 procent groter dan in de regio (20 procent).¹⁴

Wat zeggen jongeren zelf over hun drankgebruik?

ITJ voerde een zogenoemd stemkastjesonderzoek of interactive voting system (IVS) uit onder 77 brugklassers en leerlingen van klas 4/5 van vmbo en havo. Jongeren van gemiddeld twaalf-dertien en zestien jaar werden ondervraagd over hun drankgebruik. De uitkomsten daarvan bevestigen in grote lijnen bovenstaand beeld. 70 procent van alle ondervraagde jongeren geeft aan (wel eens) alcohol te drinken. Drinken neemt toe met het stijgen van de leeftijd: in klas 4/5 drinkt vrijwel iedereen (97 procent), onder de eersteklassers is dit 42 procent. Wanneer jongeren in de brugklas alcohol drinken gaat het nog niet om grote hoeveelheden: 1 tot 3 glazen per week. De jongeren uit klas 4/5 drinken daarentegen gemiddeld meer dan 8 glazen in het weekend. Wat verder opvalt, is dat 38 procent van de ondervraagde leerlingen aangeeft dat ze twaalf jaar of jonger waren toen ze hun eerste glas alcohol dronken. (Zie voor een uitgebreide weergave van het de resultaten van de IVS bijlage 1).

¹³ *Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren*, Trimbos-Instituut. Utrecht, november 2010

¹⁴ Factsheet ontvangen van GGD Brabant-Zuidoost: 'Opvallende resultaten jeugdmonitors 0 t/m 11 jarigen (2008-2009) en 12 t/m 18 jarigen (2007-2008) Gemert-Bakel over alcohol en drugs'

3.2 Waar drinken ze?

De GGD monitor laat zien dat jongeren vooral thuis (7 procent), bij vrienden (7 procent) of in de horeca (discotheek: 20 procent, café: 17 procent) alcohol drinken. Café-eigenaren klagen dat ze concurrentie ondervinden van keten. Uit de GGD Monitor blijkt dat 8 procent van de jongeren tussen de twaalf en achttien elke week in een hok, schuur of keet drinkt.

3.3 Waarom drinken ze?

Bovenstaand beeld laat zien dat ook jongeren in Gemert-Bakel vroeg, vaak en veel alcohol drinken. Uit de rondgang langs alle betrokken instanties, ouders en jongeren rijst het beeld op van een gemeenschap waar het drinken van alcohol door ouderen én jongeren normaal gevonden wordt. Het heeft een plek gekregen in het dagelijks leven en in vele maatschappelijke settings. Door de respondenten zijn diverse oorzaken en motieven genoemd waarom jongeren (gaan) drinken. De belangrijkste oorzaken en motieven zijn onder te verdelen in vier groepen:

1. Drinken hoort erbij

De gemeente ligt in een gebied waar een 'brouwerscultuur' heerst. In 1819 telde Brabant 240 brouwerijen. Dat aantal was in 2002 teruggelopen tot 15, waarvan 2 in de nabijheid van Gemert-Bakel liggen. De regio kent een plattelandstraditie met een rijk verenigingsleven, carnaval, kermis en schuurfeesten waar al generaties lang veel alcohol bij gebruikt wordt. Dit maakt de drempel voor alcoholgebruik laag en jongeren krijgen dat mee. Ze groeien op met een positief beeld van alcohol: het is kennelijk onderdeel van de cultuur en alcohol en gezelligheid gaan hand in hand.

"Drinken heeft hier een rijke traditie. Elke bijzondere gelegenheid wordt aangegrepen om te vieren en alcohol hoort daar bij."

(professional)

2. Ouders zijn coulant

Een groot deel van de ouders vindt het vanzelfsprekend dat hun kinderen drinken.¹⁵ Bovendien drinken ze zelf ook, dus waarom het hun kinderen verbieden? Ouders weten wel dat alcohol niet goed is voor de gezondheid van kinderen, maar zelf deden ze het vroeger niet anders en dit heeft (vinden ze zelf) niet tot grote problemen geleid. Volgens het draagvlakonderzoek in de regio¹⁶ onderschrijft bijna 88 procent van de ouders de norm 'geen alcohol onder de 16 jaar'. Ook vinden ouders het alcoholgebruik van jongeren onder de 16 jaar problematisch. Volgens de IVS-resultaten en de gesprekken met professionals geeft een deel van de ouders een dubbele boodschap af: enerzijds dat alcohol drinken niet mag, maar anderzijds schenken ze bij speciale gelegenheden

---

¹⁵ Volgens de jeugdmonitor van de GGD vindt in 2007/2008 55 procent van de ouders van drinkende jongeren (12 t/m 18 jaar) het goed dat jongeren alcohol drinken en 20 procent zegt er niets van. Ouders van de 8 t/m 11-jarigen vinden het verantwoord als hun kinderen het eerste slokje alcohol drinken op de gemiddelde leeftijd van 15 jaar. Het eerste glas alcohol is volgens deze ouders verantwoord op de gemiddelde leeftijd van 16 jaar

¹⁶ Gosselt J, Hoof van J, Jonge de M: *Alcohol en jongeren in Zuid-Oost Brabant. Effectmetingen nalevingsonderzoek en effectmetingen draagvlakonderzoek*. Enschede, Universiteit Twente; 2010

zoals kerstmis en Oud en Nieuw hun kinderen zelf een glas in. Ouders reageren volgens de onder jongeren verzamelde gegevens bovendien coulant als hun kinderen drinken, of aangeschoten of dronken thuiskomen.

Verder speelt volgens een aantal respondenten de opvoedingsstijl van ouders mee. Ouders willen het hun kinderen naar de zin maken en vinden het moeilijk om alcohol te verbieden of regels te stellen aan het alcoholgebruik. Ook geven de respondenten aan dat ouders niet, of niet vaak, consequenties aan het overtreden van regels verbinden. In sommige gevallen hebben ouders geen zicht op het drinkgedrag van hun kinderen.

"Je kunt als ouder niet op tegen de druk van de vriendengroep. Ik heb gezegd: 'Je krijgt 5000 euro als je tot je 18^e niet rookt of drinkt.' Nou dat is niet gelukt!"

(ouder)

IVS-resultaten

Van de eersteklassers zegt zo'n 30 procent te mogen drinken van de ouders. Ruim tweederde (70 procent) van de brugklassers mag dus niet drinken van de ouders. 28 procent houdt zich niet aan de regels van de ouders en drinkt toch alcohol. De vierde- en vijfdeklassers mogen - op een na - allemaal van hun ouders drinken. Meer dan de helft (53 procent) van de ouderejaars geeft aan dat volgens hen de ouders het geen probleem vinden als ze aangeschoten thuiskomen. Mochten ze echt dronken thuiskomen, dan denkt 19 procent dat hun ouders dat niet erg vinden. Anders gezegd: een op de vijf jongeren schat in dronken thuis te mogen komen zonder daar problemen met ouders mee te krijgen. 16 procent van de ouderejaars geven aan dat hun ouders hier toch geen weet van hebben: die slapen al wanneer de jongeren thuiskomen en zien het dus toch niet. Op de vraag of vierde- en vijfdeklassers minder zouden gaan drinken als hun ouders aangeven dat ze te veel alcohol gebruiken, zegt maar 23 procent dat ze zouden minderen. Toch geven zowel de brugklassers als de vierde- en vijfdeklassers aan dat problemen met ouders en politie een reden is om minder te (gaan) drinken. Vrienden hebben een iets grotere invloed: in 33 procent van de gevallen zouden jongeren iets doen aan hun alcoholinname als vrienden vinden dat ze teveel alcohol drinken. Overigens verwacht een meerderheid (55 procent) van de ouderejaars niet dat hun vrienden iets zouden zeggen als zij teveel alcohol hebben gedronken.

"Mijn moeder wil de dag erna weten hoeveel ik heb gedronken. Dan zeg ik maar wat."

(jongere)

3. Als je drinkt, hoor je erbij

Net als elders in de maatschappij hebben ook jongeren te maken met groepsdruk. Je hoort erbij als je drinkt, je valt er vaak buiten als je dat niet doet. Meedoen is goed voor je imago.

Drankproducenten spelen met hun marketing op dat imago in door het stoere karakter van alcohol te benadrukken. Zeker als jongeren omgaan met oudere vrienden die al alcohol mogen drinken, is de groepsdruk groot. De jongere kinderen durven geen nee te zeggen en drinken dus mee.

Daarnaast gebruiken jongeren het middel om lossier te worden en gemakkelijker contact te maken.

Meerdere respondenten geven aan dat pubers juist gaan drinken als het niet mag; het is een manier om je af te zetten tegen je ouders.

4. Drank is makkelijk te krijgen

De beschikbaarheid van alcohol is een belangrijke voorspeller van alcoholgebruik onder jongeren.¹⁷ Het is goedkoop en makkelijk te verkrijgen op plaatsen waar jongeren veel komen zoals de sportkantine, het café, de disco, hokken en keten. Ook krijgen jongeren veelvuldig alcohol thuis.¹⁸ Vrijwel alle alcoholverstrekkers in het ITJ-onderzoek - supermarkten, slijterijen, sportverenigingen en uitgaansgelegenheden - stellen dat ze zich houden aan de wettelijke leeftijdsgrenzen. Ze zijn minder consequent in de naleving van de wettelijke bepalingen voor doorschenken bij dronkenschap, en bij het instrueren van hun personeel om de regels van sociale hygiëne op te volgen. Tegelijkertijd, en dat is opvallend, zeggen dezelfde respondenten dat de wettelijke leeftijdsgrenzen door de overige alcoholverstrekkers en -verkopers in de praktijk in Gemert-Bakel onvoldoende worden nageleefd. Jongeren kunnen zonder problemen aan alcohol komen, vindt men. Hierbij wijzen de partijen naar elkaar. Sportverenigingen geven aan dat het alcoholgebruik onder jongeren binnen de vereniging wel meevalt. Maar de horeca-ondernemers in Gemert-Bakel hebben hier een ander beeld van. Volgens hen drinken jongeren behoorlijk veel alcohol in sportkantines. De prijzen zijn daar aanzienlijk lager dan in de horeca, dus voor jongeren aantrekkelijk. Ook klagen café-eigenaren dat ze concurrentie ondervinden van het drinken van alcohol in de keten. Andere partijen daarentegen geven aan de horeca zich niet altijd houdt aan de wettelijke leeftijdsgrenzen.

Het nalevingsonderzoek dat Universiteit Twente in de regio Brabant-Zuidoost¹⁹ heeft uitgevoerd bevestigt het beeld dat jongeren relatief makkelijk alcohol kunnen krijgen. Uit de verschillende nalevingsonderzoeken over de jaren 2006-2009 blijkt dat veel verkooppunten zich niet houden aan de Drank- en Horecawet. De naleving is weliswaar iets beter geworden in de afgelopen vier jaar, maar uit het onderzoek blijkt dat 87 procent van de verkooppunten in de regio Brabant-Zuidoost zich niet houdt aan de Drank- en Horecawet. De naleving bij de supermarkten stijgt elk jaar langzaam, maar de sportkantines en de horeca blijven achter.

"Eén manier om alcoholgebruik tegen te gaan bestaat helaas niet, maar in ieder geval zou iets gedaan moeten worden aan de makkelijke verkrijgbaarheid. Zolang dat blijft, is het vechten tegen de bierkaai!"

(professional)

---

¹⁷ Gosselt J, Hoof van J, Jonge de M: *Alcohol en jongeren in Zuid-Oost Brabant. Effectmetingen nalevingsonderzoek en effectmetingen draagvlakonderzoek*. Enschede, Universiteit Twente; 2010.

¹⁸ K. Monshouwer e.a., *Jeugd en riskant gedrag 2007, kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*, Trimbos-Instituut, Utrecht 2008

¹⁹ Gosselt J, Hoof van J, Jonge de M: *Alcohol en jongeren in Zuid-Oost Brabant. Effectmetingen nalevingsonderzoek en effectmetingen draagvlakonderzoek*. Enschede, Universiteit Twente; 2010.

4 De huidige aanpak

De overheid pleit voor een integrale aanpak van alcoholgebruik onder jongeren, omdat dat de beste manier is om alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Zo'n aanpak vraagt om een goede samenwerking van de betrokken partijen. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke aanpak de gemeente Gemert-Bakel nu hanteert en hoe de samenwerking tussen de partijen geregeld is.

4.1 De regionale aanpak: 'Laat je niet flessen!'

Het hoge alcoholgebruik door jongeren in de regio Brabant-Zuidoost was in 2005 aanleiding voor het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) om te starten met het regionale alcoholproject 'Laat je niet flessen!' (LJNF). In het project participeren 21 gemeenten in Brabant-Zuidoost, waaronder Gemert-Bakel, en verder een groot aantal organisaties: GGD Brabant-Zuidoost, Halt Oost-Brabant, Politie Brabant-Zuidoost, K2, Novadic Kentron, het Openbaar Ministerie, Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP), het Trimbos-instituut en de Voedsel- en Warenautoriteit (VWA).

Het doel van het project is de startleeftijd van alcoholgebruik onder jongeren te verhogen en dronkenschap in het publieke domein te reduceren. De eerste projectperiode (2006-2010) heeft goede resultaten opgeleverd. Zo is de gemiddelde startleeftijd in de regio Brabant-Zuidoost gestegen van 12,2 naar 14,1 jaar. Het draagvlak onder ouders om alcoholgebruik onder 16 te verbieden is tegelijkertijd toegenomen. In 2006 was 74,5 procent van hen het eens tot zeer eens met de norm onder de 16 jaar geen alcohol. In 2009 is dat 87,8 procent.

Na de eerste succesvolle projectperiode van vier jaar is besloten het project met vier jaar te verlengen. Die periode wordt vooral gebruikt om de lokale implementatie van regionale instrumenten te ondersteunen. Vanuit drie pijlers²⁰ (Educatie en Draagvlak, Beleid en Regelgeving en Handhaving) worden activiteiten ontwikkeld om het alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken.

Muziek tegen alcohol

Zeg Nee! heet de rap die jongeren van de HipHop Factory schreven in opdracht van GGD Hart voor Brabant en de GGD West-Brabant. Met het nummer wijzen de jongeren op de gevaren die aan het (overmatig) gebruik van alcohol kleven. Bekijk de clip op <http://ggdjongeren.nl/client>

4.2 De lokale aanpak

Gemert-Bakel is een van de 21 gemeenten die participeren in het regionale project 'Laat je niet flessen!'. De afgelopen jaren heeft de gemeente veel energie gestoken in het opzetten en deelnemen aan LJNF. De betrokken wethouder was tot en met januari 2010 trekker van de

²⁰ De regionale aanpak LJNF kent drie pijlers in tegenstelling tot de vier pijlers uit de Handleiding Lokaal Alcoholbeleid (zie hoofdstuk 1). De pijler vroegsignalering krijgt binnen LJNF op aantal onderdelen invulling binnen de pijler Educatie en Draagvlak.

regionale werkgroep Educatie en Draagvlak, waarvoor de gemeente ook de ambtelijke ondersteuning leverde. Het gemeentelijk beleid is ingebed in een lokale projectgroep LJNF: 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!'. In de projectgroep zijn alle betrokken instellingen vertegenwoordigd. Samen maken ze zich sterk om de regionale doelstellingen ook lokaal te realiseren: de startleeftijd omhoog brengen en openbare dronkenschap onder jongeren terugdringen. De aanpak in Gemert-Bakel is gebaseerd op de drie pijlers van LJNF: 1. Educatie en Draagvlak, 2. Beleid en Regelgeving en 3. Handhaving. De activiteiten in het lokale project richten zich met name op de omgeving van de jongeren tot 24 jaar, vooral op de ouders, onderwijs, alcoholverstrekkers, vergunningverstrekkers en handhavers. Door de aandacht ook op de omgeving van de jongeren te richten kan die een grote invloed uitoefenen op het drinkgedrag. In bijlage 2 staat een overzicht van de activiteiten die de verschillende organisaties tot nu toe hebben ontplooid voor deze groepen.

In de planning heeft de projectgroep aangesloten bij de doelstellingen van het regionale project LJNF. Die zijn gespecificeerd naar lokale subdoelstellingen. Zo wil Gemert-Bakel in de periode 2010-2013 werken aan de volgende doelen:

- het terugdringen van de startleeftijd naar zestien jaar
- 80 procent van de jongeren (twaalf tot achttien jaar) drinkt geen alcohol in 2010 (was in 2007-2008 49 procent)
- Slechts 10 procent van de jongeren drinkt meer dan vijf glazen per keer
- 65 procent van de ouders keurt het alcoholgebruik onder de zestien af.

De deelnemende partijen van 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!' zijn op de hoogte van deze doelstellingen. Ook andere partijen, zoals de alcoholverkopers en -verstrekkers of partijen in andere overlegvormen, zijn op de hoogte van het beleid van de gemeente om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. In 2012 zal uit de GGD Jeugdmonitor blijken of deze doelstellingen behaald worden.

De gemeente zet binnen de pijler Educatie en Draagvlak in eerste instantie in op bewustwording onder ouders, jongeren en alcoholverstrekkers. Ook de vergunningverstrekking binnen de gemeente zelf is aangescherpt. Volgens de gemeente is de aanpak van het alcoholgebruik onder jongeren een weg van de lange adem en is draagvlak cruciaal. Voor de lokale aanpak gebruikt de gemeente de regionaal ontwikkelde producten en interventies, maar zet ook eigen producten en activiteiten vanuit omliggende gemeenten in om ouders en jongeren te bereiken. In 2009 en 2010 hadden de activiteiten vooral het karakter van algemene preventie. De gemeente heeft samen met de betrokken organisaties verschillende voorlichtingsactiviteiten georganiseerd voor ouders en jongeren: ouderavonden op basisscholen en in het voortgezet onderwijs, het lespakket *Gezonde School en Genotsmiddelen*, deskundigheidsbevordering voor docenten, informatiestands op scholen en publieksevenementen en aandacht voor het thema in de lokale media (pers en radio). Ook zijn diverse malen posters en campagnemateriaal van LJNF verspreid en zijn ouders met hun kinderen uitgenodigd in Uitgaanscentrum Time Out ('Manifestatie Veilig Uitgaan in Gemert-Bakel; een feest voor iedereen!') om hen te informeren over verantwoord uitgaan in Gemert-Bakel.

"Jongeren die drinken zijn niets nieuws. Vroeger experimenteerden ze hier ook al mee. Alleen bestaat vandaag de dag meer bewustzijn over de gevaren van alcohol."

(medewerker sportvereniging)

De gemeente ontwikkelde met de betrokken organisaties ook activiteiten en initiatieven op het terrein van beleid, regelgeving en handhaving:

- Jeugd en alcohol is een van de thema's van het Programma Integrale Veiligheid van de gemeente, dat is gewijd aan overlastgevende jeugd, veiligheid in om en scholen en veiligheid op straat. Een Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan is ontwikkeld met daarin de speerpunten illegale feesten, drinken op straat, indrinken en beleid rondom jongeren en alcohol. De nadruk ligt in het programma op het bestrijden van overlast in de publieke ruimte en het verbeteren van de veiligheid in de uitgaansgebieden.
- Speciaal voor de sportclubs is het BAS-project (Beleid Alcohol & Sport) ingezet in Gemert-Bakel. Onder leiding van Novadic-Kentron gaan sportverenigingen en de gemeente aan de slag om hun alcoholbeleid te analyseren en te verbeteren. Voetbalvereniging Gemert (VVG) is hier in 2009 als eerste mee gestart.
- De gemeente heeft het vergunningenbeleid aangepast: bij het verlenen van ontheffing voor vooral grote en risico-evenementen stelt de gemeente voorwaarden aan leeftijdsgrens en doorschenken en eist ze dat kraanwater als drinkwater voorhanden is. Ze stelt ook campagnemateriaal beschikbaar.
- De gemeente stuurt de Voedsel en Waren Autoriteit jaarlijks een overzicht van de uitgaansgelegenheden waarvan bekend is dat ze veel jongeren trekken. De VWA informeert de gemeente over de uitgevoerde controles en eventuele boetes.
- Slijterij Het Oude Vat in Gemert-Bakel maakt gebruik van het ageviewersysteem. Dit systeem controleert of de klant oud genoeg is om alcohol te mogen kopen. De leeftijdscontrole wordt op afstand uitgevoerd door een operator. Alleen als de operator overtuigd is van de volwassenheid van de koper wordt de transactie geaccordeerd. Dit initiatief heeft geleid tot meerdere aansluitingen op het ageviewersysteem in de SRE regio. Dit systeem past goed binnen de gemeentelijke aanpak voor het beperken van de verkrijgbaarheid van alcohol onder jongeren.

In september 2010 heeft de gemeente de regionaal ontwikkelde alcoholinterventie ingevoerd bij het reguliere preventief verpleegkundig onderzoek van de GGD in groep 7 van het basisonderwijs. De verpleegkundige heeft dan vijf minuten extra om ouders en jongeren te vragen naar het alcoholgebruik van het kind en om te wijzen op risico's van alcoholgebruik op jonge leeftijd. Ook kunnen de ouders vragen stellen over hoe zij hier in de opvoeding mee om kunnen gaan.

"Bij ons geven ouders hun kinderen soms alcohol, terwijl wij het bij de bar geweigerd hebben. Dan sta je als horecaondernemer machteloos."

(horecaondernemer)

4.3 Betrokken partijen en overlegvormen

Bij de uitvoering van het gemeentelijk alcoholbeleid is een groot aantal partijen in meer of mindere mate betrokken: de GGD, verslavingszorg Novadic Kentron, de LEVgroep (Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening), welzijnsorganisatie Impuls Welzijn, de politie, jongerencentrum De Bunker, de horeca, sportverenigingen, supermarkten en slijterijen, huisartsen, de plaatselijke scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs het Commanderie College en de basisscholen. Deze partners treffen elkaar in verschillende overlegorganen.

Aan de projectgroep 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!' nemen deel: de LEVgroep, de GGD, Novadic Kentron, Impuls Welzijn en verschillende ambtenaren van de gemeente. De lokale werkgroep werkt met een jaarlijks uitvoeringsprogramma en een actieplan. Daarin is een korte terugblik op de uitvoering van het vorige jaar opgenomen en een overzicht van de voorgenomen activiteiten, inclusief de financiële middelen.

Uit de reacties van de professionals van de deelnemende organisaties en de gemeenteambtenaren en uit de verschillende beleidstukken blijkt wel een aantal aandachtspunten. In plaats van gericht samen te werken, zouden de deelnemende organisaties te zeer op hun eigen rol gericht zijn. En soms is sprake van concurrentie tussen organisaties bij het aanbieden van interventies. "Het overleg geeft wel structuur, maar het tempo ligt laag" en "Er moeten duidelijker afspraken worden gemaakt". Ook merkt een aantal partijen op dat in de lokale werkgroep LJNF geen lange termijn strategie wordt besproken en dat het aanbod te zeer afhankelijk is van het beschikbare geld. "De elementen die kunnen rekenen op politiek draagvlak of niet te veel kosten worden uitgevoerd."

Buiten deze werkgroep bestaat nog een aantal overlegvormen waar partijen elkaar treffen. Niet in alle overlegvormen is het alcoholgebruik een thema. In onderstaande overleggen komt alcoholgebruik onder jongeren in meer of mindere mate aan de orde.

- Het Ketenafstemmingsoverleg Jeugd (KAJ) kent een beleids- en casuïstiekgedeelte. Daarbij komt alcoholgebruik sporadisch voorbij. Ook (problemen met) jeugdgroepen worden hier besproken.
- In de Regiegroep Onderwijs spreken de gemeente en de scholen elkaar over thema's die op de lokale educatieve agenda staan en overleggen ze over het te voeren beleid. Ook functioneren zowel in het basisonderwijs als voortgezet onderwijs zorg- en adviesteams (ZAT)²¹, waar af en toe jongeren met alcoholproblemen besproken worden. Vaak gaat het daarbij om jongeren die ook problemen met andere middelen hebben.
- De werkgroep Lokaal gezondheidsbeleid (LGB). Binnen de werkgroep komen onderwerpen aan bod die van belang zijn voor het lokale gezondheidsbeleid en de prestatievelen 2, 7, 8 en 9 van de Wmo. Alcoholmatiging is een van de speerpunten voor het lokale gezondheidsbeleid en wordt in deze werkgroep besproken. Vaste deelnemers aan dit overleg zijn de gemeente, GGD, Impuls Welzijn, huisartsen en De Zorgboog.

---

²¹ In het basisonderwijs functioneerden in 2010 kleinschalige zorgteams op iedere individuele basisschool. Vanaf 1 januari 2011 is gestart met een bovenschools Zorg- en AdviesTeam voor het basisonderwijs.

- De politie en de jeugdhulpverlening werken samen in het Jeugd Preventie Project (JPP). Hier worden op voordracht van de politie jongeren besproken die intensieve trajecten van drie maanden doorlopen waar ook ouders bij betrokken worden.
- Driehoeksoverleg: regelmatig overleg tussen politie, Openbaar Ministerie en de burgemeester over onder andere de openbare orde en veiligheid.
- Tussen politie, gemeente en de horecavereniging bestaat een regulier overleg. Hier wordt het voorgenomen beleid met de horeca besproken om zo voldoende draagvlak te ontwikkelen. In dit overleg komt onder andere de aanpak van overlast aan de orde.

"Een grote groep bereik je niet met het huidige beleid. Het zijn vaak gezinnen die al bekend zijn."
(professional)

4.4 Signalering

Uit de interviews blijkt dat verschillende partijen jongeren tegenkomen die (te veel) alcohol drinken, een aantal voorbeelden:

- De politie rapporteert aan de gemeente over onder andere overlastgevende of dronken jongeren, of jongeren die alcohol bij zich hebben. Ook laat de politie ouders hun dronken kinderen op het politiebureau ophalen (vaak in de avond of nacht). Zonodig schakelt de politie Novadic Kentron in voor een gesprek met ouders en/of jongeren. Soms wordt verwezen naar Halt voor een alcoholleerstraf.
- De GGD bepaalt aan de hand van ingevulde vragenlijsten door leerkrachten, jongeren en ouders welke jongeren in groep 7 van het basisonderwijs en klas 2 van het voortgezet onderwijs worden gezien door jeugdverpleegkundige of schoolarts. Bij signalen van overmatig alcoholgebruik spreekt de schoolarts hierover met ouders en jongeren. Zo nodig wordt verwezen naar maatschappelijk werk of verslavingszorg Novadic Kentron. De scholen ontvangen een rapportage van de GGD over deze onderzoeken.
- Novadic Kentron krijgt soms signalen van ouders, docenten of wijkagenten en speelt daarop in met een individueel aanbod. Ook voorlichtingsbijeenkomsten op scholen of informatieavonden kunnen aanleiding zijn om een gesprek te voeren met ouders of jongeren over het alcoholgebruik. Novadic Kentron geeft aan dat bijna elke week een jongere uit de regio in coma in de regionale alcoholpoli of het ziekenhuis wordt opgenomen. Desondanks komen bij Novadic-Kentron nauwelijks aanmeldingen binnen voor de behandeling van overmatig alcoholgebruik.
- In het jongerencentrum De Bunker wordt tot 22.00 uur geen alcohol geschonken op middagen en avonden die in samenwerking met het Commanderie College zijn georganiseerd en bij activiteiten waarbij vooral jongere jeugd komt. Na 22.00 uur kunnen alleen zestien-plussers (na legitimatie) alcohol krijgen. Op andere avonden is ook voor 22.00 uur alcohol verkrijgbaar, maar door gerichte controle op de leeftijd, instructie van eigen personeel en prijsdifferentiatiebeleid (frisdrank is goedkoper dan bier) probeert De Bunker het alcoholgebruik onder jongeren tot zestien jaar te voorkomen en boven zestien jaar te matigen. Mochten jongeren toch te veel drinken, dan volgt een gesprek met de ouders en de jongeren over hun alcoholgebruik. Bij overlast wordt de politie ingeschakeld.

- De schoolfeesten zijn óf alcoholvrij óf de alcohol wordt geschonken na 23.00 uur als de leerlingen uit de onderbouw weg zijn. De docenten houden dan toezicht. Bij binnenkomst op schoolfeesten worden steekproefsgewijs blaastesten afgenomen. Sommige leerkrachten zien geen signalen van alcoholgebruik bij hun eigen leerlingen of geven aan nooit scholieren te spreken voor wie alcoholgebruik een probleem is. Andere signaleren wel dat soms leerlingen duf en met een alcoholkegel op school verschijnen. Echter het alcoholgebruik van jongeren op school is vrijwel nooit aanleiding voor een bespreking in het ZAT. Soms vindt vanuit school een gesprek met ouders plaats of wordt het schoolmaatschappelijk werk ingeschakeld.

De voorbeelden laten zien dat professionals jongeren signaleren die alcohol drinken. Bij overmatig alcoholgebruik pakken ze dit probleem aan door met de ouders of jongeren te spreken of door met hulp van een andere partij ondersteuning te bieden. Toch komen deze signalen niet structureel in de overlevingsvormen ter sprake. Het is niet bekend om hoeveel jongeren het gaat, noch of het gaat om jongeren uit bepaalde wijken of schooltypes. De gegevens die voorhanden zijn worden niet gebruikt als input voor strategie en planvorming.

4.5 Drijfveren van de betrokken partijen

De betrokkenen bij 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!' werken vanuit de gedachte dat een gezamenlijke aanpak van het probleem leidt tot een beter resultaat, zeker bij een probleem als alcoholgebruik, dat regionaal speelt. Uit het ITJ-onderzoek komen grofweg vier drijfveren van de betrokken partijen naar boven om zich in te zetten voor het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren:

- Alcoholgebruik onder jongeren leidt tot openbare orde problemen en moet daarom bestreden worden. In Gemert-Bakel is momenteel echter weinig sprake van overlast volgens de veiligheidsmonitor. Om die reden is het toezicht in het centrum, dat enige tijd werd uitgevoerd door een door de gemeente ingehuurde bewakingsdienst, opgeheven. De laatste jaren ligt de nadruk bij de gemeente meer op het gezondheidsaspect van de problematiek.
- Jongeren moeten vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid beschermd worden tegen de alcoholgerelateerde gezondheidsschade. Dit is vooral voor scholen en het jongerenwerk een belangrijke overweging.
- Zorg- en welzijnsorganisaties vinden het (volks)gezondheidsaspect belangrijk voor activiteiten tegen alcoholgebruik onder jongeren. Huisartsen komen in hun praktijk slechts sporadisch jongeren met een alcoholprobleem tegen. Huisartsen krijgen wel een melding als een jongere is opgenomen op de spoedeisende hulp of alcoholpoli, maar in de dagelijkse praktijk is de rol van de huisartsen beperkt. Ze vinden alcoholproblemen onder jongeren niet altijd makkelijk te herkennen. Als bepaalde gezondheidsklachten wijzen in de richting van alcoholgebruik, vragen ze ernaar.
- Aan jongeren onder de zestien mag wettelijk geen alcohol verstrekt worden. Supermarkten en slijterijen moeten zich hieraan houden bij de verkoop van alcohol. Onder andere trainen ze kassapersoneel in het omgaan met minderjarigen die alcohol willen kopen. De horeca

heeft een vast horecaoverleg met de gemeente. Ze geven aan bereid te zijn om hun steentje bij te dragen, maar geven tegelijkertijd aan dat zij als horecaonderneming geen opvoeders zijn. De horeca vindt zelf dat ze een aanvullende taak hebben bij de aanpak van het alcoholprobleem. De sportverenigingen zetten met name in op controle van de wettelijke leeftijdsgrenzen. Een deel van de sportverenigingen hanteert extra regels voor de verstrekking van alcohol op zaterdagochtend of tijdens de wedstrijden, om de jeugdleden niet in aanraking te laten komen met alcohol. Sportverenigingen vinden zelf dat het wel meevalt met alcoholgebruik binnen de vereniging, maar ze zien wel uitval onder jongeren die met een kater naar de wedstrijd komen.

"Ze gaan op zaterdagavond tot in de late uurtjes stappen en halen dan op zondagochtend de wedstrijd niet of ze staan nog dronken op het veld. Het is een reden voor jongeren om niet op te komen dagen bij een wedstrijd of om zich af te melden."

(medewerker van een sportvereniging)

De ouders nemen een bijzondere plaats in. Hoewel alle partijen onderschrijven dat hun medewerking onmisbaar is, blijkt het lastig ouders te betrekken bij maatregelen tegen alcoholgebruik bij jongeren. Ze komen niet in grote aantallen naar voorlichtingsbijeenkomsten of andere activiteiten. Degenen die wel komen blijken veelal ouders te zijn die al met het onderwerp bezig zijn. Het bereiken van ouders is volgens ondervraagden lastig omdat het eigen alcoholgebruik van de ouders wellicht in de weg kan staan. Ook ITJ ondervond tijdens het onderzoek weinig bereidheid bij ouders om mee te werken. Slechts vier ouders wilden vragen beantwoorden in een groepsgesprek. De ondervraagde ouders zelf geven overigens ook aan dat ze moeilijk te bereiken zijn. Ze vinden zichzelf in eerste instantie verantwoordelijk voor het alcoholgebruik van hun kinderen, maar hun invloed neemt af als hun kinderen zestien jaar worden en volgens de wet mogen drinken.

Niet alle ouders stellen regels. Als ouders constateren dat hun kinderen alcohol drinken, is hun houding coulant. Ze vinden het niet makkelijk streng op te treden, te meer daar andere ouders bij alcoholgebruik vaak meegaand zijn. De geïnterviewde ouders willen best andere ouders benaderen om één front te vormen, maar hebben daar hulp bij nodig. Ook hebben de ouders naast voorlichting behoefte aan een handreiking met tips over hoe je regels stelt, welke regels je stelt en hoe je om kunt gaan met jongeren die zich niet aan de regels houden.

4.6 Resultaten voor jongeren

De landelijke dalende trend in het alcoholgebruik onder jongeren is ook zichtbaar in de cijfers op regionaal en lokaal niveau. Volgens de regionale projectgroep LJNF is op regioniveau de startleeftijd omhoog gegaan en zijn de cijfers van bingedrinken niet gestegen. De regiocijfers laten zien dat de daling het meest uitgesproken is in de groep onder de zestien jaar. Ook het draagvlak onder ouders om kinderen onder de zestien niet te laten drinken stijgt.

Lokaal is het beeld als volgt.²² Het percentage jongeren van twaalf tot en met zeventien jaar dat in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol dronk, daalde van 57 procent in 2003 naar 43 procent in 2008. Was in 2003 24 procent van de jongeren tussen de twaalf en zeventien dronken of aangeschoten geweest in de maand voor het onderzoek, in 2008 daalde dat percentage naar 16 procent. 25 procent van jongeren drinkt op twaalf- op dertienjarige leeftijd het eerste glas alcohol en 29 procent van de jongeren op veertien- of vijftienjarige leeftijd. De GGD-cijfers uit 2008 zijn de meest recente die beschikbaar zijn. De eerstvolgende meting is in 2012.

---

²² <http://ggd-bzo.buurtmonitor.nl> en Factsheet ontvangen van GGD Brabant-Zuidoost: 'Opvallende resultaten jeugdmonitors 0 t/m 11 jarigen (2008-2009) en 12 t/m 18 jarigen (2007-2008) Gemert-Bakel over alcohol en drugs'

5. Conclusies

ITJ heeft via een aantal onderzoeksinstrumenten informatie verzameld over de gemeenschappelijke aanpak van gemeente en betrokken partijen om het alcoholgebruik onder jongeren in Gemert-Bakel te voorkomen en te verminderen. Bij de beoordeling van de verzamelde gegevens heeft ITJ gebruik gemaakt van haar kwaliteitscriteria voor goede samenwerking (zie hoofdstuk 2). In dit hoofdstuk geven we een analyse van de bevindingen in hoofdstuk 3 en 4.

5.1 Algemeen beeld

ITJ heeft op verschillende manieren informatie verzameld over de gemeenschappelijke aanpak van gemeente en betrokken partijen om het alcoholgebruik onder jongeren in Gemert-Bakel te voorkomen en te verminderen. Bij de beoordeling van de verzamelde gegevens heeft ITJ gebruik gemaakt van de acht kwaliteitscriteria (zie hoofdstuk 2). ITJ komt op basis van de verzamelde gegevens tot de conclusie dat Gemert-Bakel goed op weg is. Het voorkomen en verminderen van het alcoholgebruik onder jongeren heeft prioriteit in de gemeente Gemert-Bakel. Belangrijke professionele partijen die nodig zijn om het probleem aan te pakken zijn betrokken en gemotiveerd. De projectgroep 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!' geeft met een uitvoeringsprogramma en doelstellingen richting aan de aanpak. Ook de verantwoordelijk wethouder en de betrokken beleidsafdeling maken zich sterk voor een gerichte aanpak. De meeste betrokken respondenten hebben zicht op de omvang van het alcoholgebruik en op de startleeftijd. De Jeugdmonitor van de GGD is hiervoor hun belangrijkste bron. Ook vinden alle partijen dat ze ieder op hun eigen manier een bijdrage moeten en kunnen leveren om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. De betrokken partijen zijn vrij eensgezind over de oorzaken van het alcoholgebruik door jongeren: drinken is ingeworteld in de cultuur en in vele maatschappelijke settings in Gemert-Bakel. Jongeren vinden het stoer om alcohol te drinken en ouders stellen zich meegaand op. Alle partijen erkennen dat drank voor jongeren in Gemert-Bakel gemakkelijk te verkrijgen is.

Aan de hand van de Jeugdmonitor van de GGD wordt elke vier jaar gekeken welke voortgang is geboekt. Het drinkgedrag van de jongeren vertoont een dalende trend. ITJ is dan ook van mening dat de aanpak in Gemert-Bakel voortzetting verdient.

ITJ concludeert dan ook dat de gemeente en de betrokken partijen het alcoholgebruik onder jongeren over het algemeen goed aanpakken. Naast deze positieve aspecten constateert ITJ drie punten waarop verbetering mogelijk is. Allereerst is volgens ITJ voor een gerichte aanpak een meer gedetailleerd inzicht in het drinkgedrag van de jongeren gewenst. Het tweede verbeterpunt gaat over de integrale aanpak. Een integrale aanpak vergt de betrokkenheid van alle partijen. In Gemert-Bakel zijn niet alle alcoholverstrekkers even goed aangesloten en spelen jongeren en ouders nog onvoldoende een rol in de aanpak van het probleem. Ook de regierol van de gemeenten kan op dit punt nog verbeteren. Het derde verbeterpunt gaat in op de mogelijkheid om signalen over alcoholdrinkende jongeren met elkaar te delen. De drie geconstateerde

verbeterpunten worden hieronder toegelicht. In hoofdstuk 6 zijn per verbeterpunt concrete aanbevelingen opgenomen.

5.2 Inzicht in de problematiek

De activiteiten binnen de gemeente richten zich vooral op voorlichting en het verwerven van draagvlak en in mindere mate op regelgeving, handhaving en signalering. Het resultaat daarvan is dat het alcoholgebruik onder jongeren nu vooral wordt aangepakt met algemene preventie en bestrijding van overlast door jongeren in de openbare ruimte. Daarnaast komt een kleine groep jongeren met een alcoholvergiftiging in het ziekenhuis terecht. Zij komen vanuit het ziekenhuis terecht in een nazorgtraject waaraan Novadic Kentron meewerkt. De grote groep jongeren die alcohol drinkt, maar geen overlast veroorzaakt of met alcoholvergiftiging in het ziekenhuis belandt, wordt onvoldoende bereikt met de aanpak tot nu toe: zoals de grote groep jongeren van zestien jaar of ouder die wekelijks gemiddeld acht glazen alcohol drinkt en de zestien-minners die al regelmatig alcohol drinken. Dat is ook lastig, omdat de betrokken partijen onvoldoende zicht hebben op de kenmerken van de groep drinkende jongeren. Het gaat dan om antwoorden op bijvoorbeeld de volgende vragen: drinken jongens grotere hoeveelheden alcohol op een avond dan meisjes? Is het drinkgedrag op bepaalde schooltypes of in bepaalde schoolklassen verschillend? Hebben de aangeschoten jongeren die de politie op straat aantreft bepaalde kenmerken gemeen? Over dit soort zaken zijn geen specifieke gegevens bekend.

De Jeugdmonitor van de GGD is de belangrijkste gegevensbron die inzicht geeft in omvang en aard van het alcoholgebruik onder jongeren. De monitor verschijnt eens per vier jaar en geeft een lokaal beeld van het drinkgedrag van acht- tot elfjarigen en twaalf- tot achttienjarigen. De cijfers worden afgezet tegen de laatste meetperiode. Op regionaal niveau wordt elk jaar een nalevingsonderzoek gedaan dat in kaart brengt in hoeverre jongeren onder de wettelijke leeftijdsgrens alcohol kunnen aanschaffen in de regio Brabant-Zuidoost. Deze gegevens zijn niet gemeentespecifiek. Via de VWA ontvangt Gemert-Bakel wel inzicht in die ondernemingen die een boete hebben ontvangen voor overtreding van de Drank- en Horeca wet. Een draagvlakonderzoek brengt de mening van ouders over het onderwerp alcohol en jongeren op regioniveau in beeld. Dit zijn allemaal belangrijke, maar ook globale gegevens. Het ontbreekt aan specifieke cijfers over kenmerken van drinkende jongeren en hun ouders uitgesplitst naar bijvoorbeeld de leeftijd en geslacht van de jongeren en opleidingsniveau van jongeren en hun ouders. Deze gegevens zijn wenselijk voor een gerichte aanpak van specifieke groepen jongeren waarmee Gemert-Bakel de dalende trend in het alcoholgebruik kan voortzetten en versterken.

5.3 Integrale aanpak

De professionele partijen en alcoholverstrekkers in Gemert-Bakel vormen geen front. Dat komt deels doordat de verschillende partijen verschillende motieven en belangen hebben (economische belangen, wettelijke verplichting, overlast bestrijden, gezondheid) en deels doordat geen integrale aanpak over alle pijlers wordt ingezet. Hierdoor is de boodschap die wordt uitgezonden niet altijd uniform en eenduidig en mist hij kracht. De activiteiten in de pijlers Beleid en regelgeving en

Handhaving hebben vooral de invalshoek van overlastbestrijding en handhaving van de openbare orde. Op dit moment werken de partijen vooral aanbodgericht; ze zetten de middelen in die voorhanden en betaalbaar zijn. Een uitgewerkte strategie die alle pijlers beslaat en waarin duidelijk staat wat elke partij, inclusief de alcoholverstrekkers, kan of moet bijdragen aan het verminderen van het alcoholgebruik is niet aanwezig. Noch op het gebied van handhaving, noch als het gaat om regelgeving zijn alle mogelijkheden om de verkrijgbaarheid van alcohol tegen te gaan in samenhang aangepakt.

Voor een integrale aanpak is ook nodig dat alle partijen betrokken zijn. De school voor Voortgezet Onderwijs en de politie hebben nog geen zitting in de projectgroep LJNF. Ook zijn nog niet alle alcoholverstrekkers betrokken. De supermarkten (verstrekkers) zitten niet in een platform en ook een overkoepelende sportraad om de sportkantines te bereiken ontbreekt. Voor de gemeente zijn die partijen echter wel van belang om integrale afspraken over de verkrijgbaarheid van alcohol te kunnen maken.

Binnen de gemeente is geen platform ingericht om ouders en jongeren te betrekken bij de aanpak van alcohol. Gemeente en organisaties komen jongeren en hun ouders tegen bij voorlichtingsactiviteiten of informatieavonden, maar de doelgroep wordt niet systematisch betrokken bij het zoeken naar mogelijkheden of aangrijpingspunten om het beleid uit te voeren.

Ten slotte de regie rol van de gemeente. De gemeente heeft rondom het thema alcohol duidelijk de regie genomen. Deze regie wordt door de partijen geaccepteerd, zo blijkt uit de interviews. Over de regierol van de gemeente merken verschillende partijen echter op dat de gemeente veel uitvoerende taken op zich neemt. De strategische rol kan beter worden ingevuld. Ook evalueert de gemeente nog een beperkt aantal activiteiten.

5.4 Coördinatie en informatie over alcoholdrinkende jongeren

Uit de analyse van de informatiebronnen komt naar voren dat verschillende partijen signaleren welke jongeren alcohol drinken en in welke mate. De GGD ontvangt informatie over het drinkgedrag van jongeren bij het periodieke gezondheidsonderzoek (groep 7 BO en klas 2 VO). Deze informatie wordt teruggekoppeld aan ouders en school. De school op zijn beurt geeft aan dat leraren jongeren soms duf in de les aantreffen of een alcoholruik ruiken. Het jongerenwerk en maatschappelijk werk geven aan dat zij jongeren spreken over hun alcoholgebruik. Ook medewerkers van Novadic Kentron komen via hun voorlichtingsactiviteiten jongeren tegen die (overmatig) alcohol drinken. Daarnaast is een beperkt aantal jongeren in behandeling voor zorgelijk gebruik en zijn afspraken met de ziekenhuizen en de alcoholpoli gemaakt over doorverwijzing en nazorg. Ten slotte heeft de politie in haar reguliere werk te maken met jongeren die alcohol drinken.

Deze signalen komen niet systematisch bij elkaar of worden niet gedeeld. Vaak wordt bilateraal naar een oplossing gezocht, bijvoorbeeld door een gesprek met ouders of jongeren of doorverwijzing naar een hulporganisatie. Een follow-up ontbreekt: partijen leggen niet vast welke acties zijn ondernomen en wat de resultaten daarvan zijn geweest.

"Kinderen komen pas bij de alcoholpoli als ze omgevallen zijn. De politie pakt dronken kinderen op en laat ouders de kinderen ophalen. Maar in het algemeen wordt nog te weinig doorverwezen naar andere organisaties voor hulp en opvoedingsondersteuning."

(professional)

6 Aanbevelingen

Gemert-Bakel is met de huidige aanpak goed op weg. ITJ ziet op drie punten mogelijkheden tot verbetering en doet daarvoor een aantal concrete aanbevelingen.

6.1 Inleiding

Alcoholgebruik onder jongeren is een probleem met vele facetten. De culturele verankering, de brede verkrijgbaarheid, de onmacht of onwil van ouders om op te treden, de geringe motivatie van de jongeren zelf, de economische belangen; het zijn allemaal aspecten die vragen om een specifieke aanpak. Juist deze veelheid aan aspecten maakt het lastig een coherent en gericht beleid te formuleren en uit te voeren. Naast de taak die de overheid heeft om het alcoholgebruik onder jongeren in te perken door wet en regelgeving en het inzetten van beleid- en stimuleringsmaatregelen op landelijk niveau, hebben gemeenten een zelfstandige taak om het alcoholgebruik onder jongeren te voorkomen en te verminderen.

Voor het probleem bestaat niet één oplossing. Een effectieve aanpak op lokaal niveau zal altijd moeten bestaan uit een aanpak op alle fronten. Controle op naleving van de alcoholwetgeving; opvoedingsondersteuning van ouders; voorlichting over gezondheidsrisico's; het betrekken van verstrekkers, scholen, sportverenigingen; signalering van jongeren die (overmatig) alcohol drinken, aanpak en nazorg. Kortom, een integrale aanpak in interventies met samenwerking van alle betrokken partijen. Al deze en andere maatregelen zullen uiteindelijk ook bijdragen aan een breed gedragen overtuiging dat drinken als je jong bent ongezond en onacceptabel is. Die overtuiging wordt in Gemert-Bakel nog niet door iedereen onderschreven, maar is wel nodig voor een blijvende oplossing van het probleem.

6.2 Aanbevelingen

ITJ ziet drie mogelijkheden voor verbetering. Sommige hiervan kosten tijd, andere aanbevelingen kunnen relatief snel worden uitgevoerd. Met name de derde aanbeveling kan op korte termijn worden opgepakt. De overige twee aanbevelingen kosten meer tijd om in gang te zetten. Voor alle geldt: gezien de relatief gunstige uitgangssituatie in de gemeente, kunnen ze leiden tot een betere samenwerking en dus tot een bestending en een verdere verbetering van het resultaat.

6.2.1. Aanbevelingen voor inzicht in de problematiek

Differentieer in de grote groep jongeren die alcohol drinken

Uit landelijke cijfers, maar ook uit de cijfers voor Gemert-Bakel, blijkt een lichte afname van het alcoholgebruik bij jongeren tot 15 jaar. Het drinkpatroon van jongeren van 15 jaar en ouder is niet veel veranderd in de afgelopen jaren. Deze jongeren drinken nog steeds vaak en veel. Ook is landelijk bekend dat jongens vaker en meer drinken dan meiden en dat dit verschil groter wordt

naarmate ze ouder worden. Verder is bekend dat scholieren op het vmbo-b op jongere leeftijd beginnen met het drinken van alcohol dan jongeren op andere schooltypen. Ook bingedrinken komt onder deze jongeren meer voor dan op het vwo.²³ Van deze specifieke gegevens over het alcoholgebruik van subgroepen wordt nu op lokaal niveau geen gebruik gemaakt. Om grip te kunnen krijgen op de diffuse groep jongeren die alcohol drinken en voor hen een gerichte aanpak te ontwikkelen, zou de gemeente op lokaal niveau gedetailleerde gegevens moeten gebruiken voor een gerichte, doelgroepspecifieke aanpak. Die gegevens maken het ook mogelijk het resultaat van deze aanpak te meten.

De Jeugdmonitor van de GGD levert al waardevolle informatie over de stand van zaken rondom het alcoholgebruik onder jongeren. Maar nu al is meer informatie beschikbaar die zicht geeft op de grote groep jongeren die vroeg, vaak en veel alcohol drinken. De GGD koppelt de resultaten van de vragenlijsten van de gezondheidsonderzoeken in groep 7 basisonderwijs en klas 2 in het voortgezet onderwijs terug aan de scholen. Deze cijfers geven, naast de gegevens uit de Jeugdmonitor, in hoofdlijnen zicht op het alcoholgebruik van de ondervraagde cohorten. Helaas gebeurt op dit moment nog weinig met deze informatie. Wellicht bieden ook de gegevens bij de politie zicht op jongeren die met alcohol opgepakt zijn voor overtredingen of misdrijven. Ook opname van dronken jongeren op de eerste hulp of bij de alcoholpoli kan informatie opleveren. ITJ beveelt aan deze cijfers te bundelen en hiervan gebruik te maken om te komen tot een gedifferentieerd beeld en een gerichte aanpak. Wellicht is met relatief weinig inspanning ook op andere wijze meer zicht te krijgen op de nu nog diffuse groep jongeren die alcohol drinken. Hierbij denkt ITJ aan de informatie die bij verschillende professionals bekend is over het drinkgedrag van jongeren (zie hiervoor ook de aanbeveling in 6.2.3).

Kiezen?

Een meer gedifferentieerd beeld van de grote groep jongeren die alcohol drinken, zal vragen om een gerichte aanpak voor specifieke groepen. Het is te overwegen om dan te kiezen voor een van de specifieke groepen. Zo zou Gemert-Bakel kunnen kiezen voor het centraal stellen van een bepaalde leeftijdsgroep, bijvoorbeeld twaalfjarigen, de groep die wellicht op het punt staat te gaan drinken. Of juist de groep tussen twaalf en zestien jaar, omdat op die leeftijd de grootste omslag van niet drinken naar drinken plaatsvindt. Maar ook een focus voor de zestienplusser is verdedigbaar, dit is de leeftijdsgroep waarin jongeren vaak en veel drinken. Ook is het mogelijk de aanpak voornamelijk te richten op jongeren van een bepaald schooltype of om per deelgroep te bekijken welke interventies het meeste effect sorteren. De gekozen doelgroep kan fungeren als springplank naar andere groepen, die op hun beurt in kaart worden gebracht. Het is aan de gemeente om samen met de betrokken partijen na te gaan of een dergelijke keuze de voorkeur verdient of dat een gelijktijdige aanpak van meerdere groepen tegelijkertijd wenselijk is. Van belang blijft, bij welke keuze dan ook, dat de aanpak bestaat uit een integrale aanpak met, een langdurig karakter en realistische doelstellingen. Het is aan te raden om het draagvlak voor focus en aanpak samen met ouders en jongeren te ontwikkelen. De gekozen visie, niet het aanbod van

---

²³ *Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren*. Trimbos-instituut. Onder redactie van Ninette van Hasselt, Utrecht, november 2010

de partijen, moet de keuze van activiteiten bepalen. De interventies die ontwikkeld zijn binnen het regionale project LJNF kunnen uiteraard worden ingezet als dit past binnen de gekozen aanpak. Voor de gemeente betekent dit, dat ze nadrukkelijker de regie moet voeren dan nu het geval is. Ze heeft tegelijkertijd een voorbeeldfunctie; de verschillende beleidsterreinen binnen de gemeente (jeugdbeleid, gezondheidsbeleid, openbare orde en veiligheid, evenementenbeleid, communicatie) zullen nog nadrukkelijker met elkaar moeten worden verbonden.

6.2.2 Aanbevelingen voor integraal werken

Blijf aan een integrale aanpak werken

Van belang blijft dat de partijen hun activiteiten inzetten vanuit alle pijlers, zoals ook de overheid adviseert. Met een goede mix is het meeste effect te bereiken. Naast voorlichtingsactiviteiten (educatie en draagvlak) voor specifieke subgroepen, moet de gemeente dus ook doorgaan met regelgeving en handhavend optreden.

Op deze twee gebieden doet ITJ de volgende aanbeveling:

- **Educatie en draagvlak:** voorlichtingsactiviteiten worden veelal ingezet om in te grijpen op de houding en het drinkgedrag van jongeren. Uit de literatuur naar de effectiviteit van alcoholinterventies blijkt echter dat het effect van voorlichting- en educatieprogramma's klein is.²⁴ Ze zorgen weliswaar voor een toename in kennis en een verandering in attitude, maar daadwerkelijke gedragsverandering blijft meestal uit. Interventies gericht op een algemeen publiek zijn wel van belang om bewustwording te bevorderen en draagvlak te creëren om andere beleidsmaatregelen door te voeren. In Gemert-Bakel worden vaak de voorlichtingsactiviteiten gekoppeld aan activiteiten van en met ouders. Hierbij wordt soms gebruik gemaakt van een interactief element (bijvoorbeeld Helder Theater). Deze aanpak is al effectiever dan alleen voorlichting. Nog effectiever is het, om deze interventies te combineren met activiteiten die vaardigheden van jongeren op persoonlijk en sociaal gebied vergroten. Bijvoorbeeld het herkennen van groepsdruk of invloed van reclame, en het ontwikkelen van vaardigheden om hiermee om te gaan.²⁵
- **Regeling en handhaving:** wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat het hanteren van minimum leeftijdsgrenzen een zeer effectieve maatregel is bij de preventie van alcoholgebruik.²⁶ Deze regels moeten dan wel bij alle verkooppunten gehandhaafd worden. Hoewel de alcoholverstrekkers in Gemert-Bakel in meer of mindere mate maatregelen treffen, wordt toch vaak alcohol verkocht en geschonken aan jongeren die wettelijk gezien te jong zijn. De handhaving van de Drank- en Horecawet moet dus verbeterd worden. Dat kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door het beperken van de verkooptijden en -dagen en het beperken van verkooppunten. Dit leidt tot een lagere alcoholconsumptie. De gemeente kan in het vergunningenbeleid bij evenementen het aanbod van dranken met een lager alcoholpercentage eisen -het zogenoemde evenementenbier- of het aanbod van alcoholhoudende dranken bij bepaalde evenementen verbieden. Dit leidt tot minder absolute

²⁴ Babor TF. Alcohol: *No Ordinary Commodity*: A summary of the book . Addiction. 2003; Anderson P. Evidence for the effectiveness and cost-effectiveness of interventions to reduce alcohol-related harm. World Health Organization (WHO); 2009

²⁵ *Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren*. Trimbos-instituut. Onder redactie van Ninette van Hasselt, Utrecht, november 2010

²⁶ Anderson P. Evidence for the effectiveness and cost-effectiveness of interventions to reduce alcohol-related harm. World Health Organization (WHO); 2009

alcoholconsumptie en minder intoxicaties.²⁷ Ook de prijsdifferentiatie kan gestimuleerd worden: verkooppunten zoals sportkantines kunnen het voorbeeld van De Bunker volgen door alcohol (substantieel) duurder te maken dan frisdrank. Tot slot is de scholing van personeel in de horeca, sportkantines, supermarkten en slijterijen een aandachtspunt. Ze moeten goed op de hoogte zijn van de regelgeving en weten hoe ze moeten omgaan met schenken aan jongeren (sociale hygiëne).

Deze opsomming is zeker niet compleet. Afhankelijk van de aanpak en focus die Gemert-Bakel kiest en in overleg met andere partijen, moet de gemeente keuzes maken. Een goede regievoering vanuit de gemeente hierin is onmisbaar. In de regierol van de gemeente passen niet zozeer de uitvoerende taken, maar meer een strategische rol bij het realiseren van de gewenste integrale aanpak. Sturen op resultaten en het maken van duidelijke afspraken met partijen is wezenlijk.

Voor al deze interventies geldt: ze worden versterkt door controle- en handhavingsbeleid, zodat de verkrijgbaarheid van alcohol voor jongeren daadwerkelijk afneemt. De handhaving moet zichtbaar en voelbaar zijn, zowel voor de jongeren die minder alcohol kunnen krijgen als voor de alcoholverstrekkers die zich niet houden aan de wettelijke verplichtingen of afspraken. Het kabinet heeft plannen om de gemeenten in de nieuwe Drank- en horecawet vergaande taken en verantwoordelijkheden te geven. Daarmee krijgt de gemeenten nog meer instrumenten voor handhaving in handen. Een groot deel van de aanbevelingen kan echter ook al in de vorm van afspraken tussen betrokken partijen worden uitgevoerd.

"Een huisarts in een andere gemeente is een project is gestart waarin veertig dagen lang geen alcohol werd gedronken. Hieraan hebben zo'n zestig mensen, waaronder veel ouders, deelgenomen. Mensen werden zich ervan bewust in hoe veel situaties je alcohol krijgt aangeboden en nee moet zeggen. Iemand met gezag zou dat in Gemert-Bakel kunnen oppakken."
(professional)

Betrek alle partijen, inclusief jongeren en ouders

Niet alle alcoholverstrekkers zijn nu voldoende aangesloten, Zorg dat álle alcoholverstrekkers door middel van een platform of overlegvorm zijn aangesloten bij de aanpak en aanspreekbaar zijn voor de gemeente en andere partijen. Ook is het wenselijk dat de politie en de school voor het Voortgezet Onderwijs zo snel mogelijk zitting nemen in de lokale werkgroep LJNF.

Een andere partij die nu nog ontbreekt in de aanpak zijn de jongeren zelf. Zoek een manier om met jongeren in gesprek te raken over hun alcoholgebruik en over mogelijke oplossingen. Betrek de jongeren in de planvorming.

Een andere manier om het gedrag van jongeren te beïnvloeden is via de ouders. Jongeren zelf gaven in het onderzoek van ITJ aan dat problemen met hun ouders vanwege het alcoholgebruik voor hen een belangrijke reden is om minder of niet te gaan drinken. Ook uit onderzoek is de laatste jaren duidelijk geworden dat, naast de toenemende invloed van vrienden, de rol van ouders

---

²⁷ Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren. Trimbos-instituut. Onder redactie van Ninette van Hasselt, Utrecht, november 2010

vaak het belangrijkste blijft. Tussen de alcoholspecifieke opvoedingsregels die ouders stellen en het aantal glazen dat jongeren drinken bestaat een sterk verband: hoe meer regels ouders hanteren, hoe minder glazen alcohol jongeren drinken.²⁸ Het bereiken van ouders is echter moeizaam gebleken. Volgens een medewerker van de GGD zijn de ouders te verdelen in drie groepen:

- ouders die op de hoogte zijn van de gevaren van alcohol en zich hiernaar gedragen. Dit is ook de groep die zich makkelijk laat bereiken bij voorlichtingsavonden of andere activiteiten;
- ouders die alcoholgebruik onder jongeren geen probleem vinden;
- een tussengroep die twijfelt.

Activiteiten moeten zich vooral op de derde groep richten, omdat hier het meeste resultaat te boeken is. Door deze ouders in contact te brengen met de eerste groep, kunnen ze steun krijgen van de groep ouders die al bewust optreedt tegen alcoholgebruik. De tweede groep is het minst kansrijk. Het ligt dan ook niet voor de hand de focus daarop te richten.

De professionals en ook de ouders zelf geven aan dat ouders vooral via school bereikt kunnen worden. Ook de koppeling van activiteiten aan uitgaansgelegenheden van de kinderen is redelijk succesvol. Dat blijkt uit het project 'Uitgaan met ouders', waarin ouders kennismakten met de plekken waar hun kinderen gaan stappen. Het is zaak ouders niet alleen informatie te geven, maar ook ondersteuning aan te bieden. Bijvoorbeeld door hen onderling meer met elkaar te laten discussiëren over gedragsregels en hun eigen reactie op het gedrag van hun kinderen. Wanneer kinderen blijken te drinken, of in het ziekenhuis belanden, is het een goed moment om ouders aan te spreken op verantwoordelijkheid, of om opvoedondersteuning aan te bieden. Een dergelijk contact kan ook gebruikt worden om het netwerk rondom de jongeren te vergroten: via de ouders kunnen ouders van de vrienden worden bereikt. De gemeente kan ouders bereiken via andere partijen, zoals de school, de sportverenigingen en het CJG. Het is bijvoorbeeld mogelijk om in de subsidievoorwaarden voor sportverenigingen of bij de vergunningverlening voor alcohol in de sportkantine aanvullende eisen te stellen of afspraken te maken.

Scholen lijken een aangewezen plek om ouders te bereiken. In Gemert-Bakel wordt al gebruik gemaakt van het programma 'De Gezonde school en genotmiddelen' (DGSG). De PAS-interventie²⁹ (preventie alcoholgebruik scholieren) kan als onderdeel van het programma DGSG worden ingezet en richt zich specifiek op jongeren en hun ouders in de eerste drie jaren van het voortgezet onderwijs. Uit het onderzoek naar PAS is gebleken dat het uitstellen van het alcoholgebruik onder jongeren mogelijk is, maar het beste werkt als leerlingen en hun ouders betrokken worden. Daarnaast kan de gemeente samen met de partijen in de lokale werkgroep LJNF bekijken welke partijen de ouders nog meer kunnen bereiken en welke aanpak het meeste effect sorteert. Naast algemene voorlichtingsactiviteiten is het ook van belang om bijvoorbeeld in het CJG samen met ouders te kijken naar een aanbod dat hen kan ondersteunen in het stellen en handhaven van regels over het alcoholgebruik van hun kinderen.

---

²⁸ Vet R, Eijnden van den R. Het gebruik van alcohol door jongeren en de rol van ouders: resultaten van twee metingen. Rotterdam: IVO; 2007; Vorst van der H, Engels RC, Meeus W, Dekovic M. The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2006; 47(12)

²⁹ Informatie over PAS is te vinden op de website van het Trimbos-instituut (<http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/alcohol-en-drugs/af/af0932-preventie-alcoholgebruik-scholieren>, geraadpleegd op 3-1-2011).

"We hebben een keer acteurs ingehuurd die sketches uitvoerden om ouders te confronteren met dagelijkse situaties. Wat doe je bijvoorbeeld wanneer je zoon of dochter zegt dat ze bij een vriendin thuis wel alcohol mogen drinken? We hebben ook geprobeerd om ouders in te laten zien dat ze alert moeten zijn. Als je zoon of dochter naar een feestje gaat, vraag dan niet alleen of het leuk was maar bijvoorbeeld ook of op het feest alcohol werd geschonken.

Deze avond werd door ouders positief ontvangen. Op deze manier maak je het in ieder geval bespreekbaar."

(sportvereniging Gemert-Bakel)

6.2.3 Aanbevelingen voor coördinatie en informatie over alcoholdrinkende jongeren

Voorgaande aanbevelingen kosten op onderdelen meer tijd om uit te werken en aan te pakken. Onderstaande aanbevelingen kunnen sneller ter hand genomen worden en kunnen daarmee op onderdelen ook input leveren voor meer inzicht in de diffuse groep jongeren die vroeg, vaak en veel alcohol drinken en de integrale aanpak.

Gebruik de ogen en oren van alle partijen

ITJ concludeerde dat verschillende professionals weten welke jongeren alcohol drinken, hoeveel ze drinken en waar ze dat doen. ITJ vindt het van belang dat de informatie ook wordt vastgelegd en gedeeld met alle relevante spelers. Scholen kunnen bijvoorbeeld registreren welke leerlingen bij een blaastest worden betrapt op alcoholgebruik en welke maatregelen ze daarna hebben getroffen (sanctie, gesprek met ouders, doorverwijzing). Op die manier kunnen andere partijen ook handelen op basis van de beschikbare informatie. Politie of VWA kunnen bijvoorbeeld vaker controleren op plekken waar jongeren blijken te drinken. Als de GGD signalen heeft dat in een klas veel alcohol wordt gedronken, kan daar een gerichte interventie worden ingezet. Een specifiek voorbeeld van vroegtijdige signalering is de uitbreiding van het preventief gezondheidsonderzoek van de GGD in groep 7 met een gesprek over alcoholgebruik. Deze maatregel heeft een educatief effect, maar geeft ook informatie over gezinnen waar meer actie nodig is. Ook ouders en jongeren kunnen een goede informatiebron zijn.

Het Partnership Vroegsignalering Alcohol heeft een protocol³⁰ ontwikkeld voor alle professionals die met problematisch drinkende jongeren te maken kunnen krijgen. Dit protocol laat zien wie binnen de settings van school en vrije tijd jongeren met risicovol alcoholgebruik kan signaleren, waar je op moet letten, hoe je dit signaal met de jongeren bespreekbaar kunt maken, wanneer doorverwijzing nodig is en hoe het vervolgbehandeltraject uit ziet.

Maak (nog) meer gebruik van cijfers en monitoring

Door signalen te verzamelen krijgen de partijen beter zicht op de feitelijke resultaten voor de jongeren. Ook kan dat inzicht leiden tot een aanpak van individuele gevallen, en kunnen de betrokkenen de gegevens gebruiken voor beleidsontwikkeling, omdat de informatie de effectiviteit van het uitvoeringsprogramma aantoont.

³⁰ A. Risselada, T. Schoenmakers, Protocol voor Signalering, Screening en Kortdurende Interventie van Risicovol Alcoholgebruik bij Jongeren. Partnership vroegsignalering/IVO, 2010.

Zorg bij activiteiten of interventies die worden uitgezet dat de resultaten zichtbaar zijn. Het resultaat van preventie-activiteiten is niet altijd makkelijk te meten, maar ook hier kan vaak met creatieve oplossingen een vorm van monitoring gevonden worden.

Het zichtbaar maken van resultaten motiveert en ondersteunt de partijen, inclusief ouders en jongeren om minder alcohol te drinken.

6.3 En nu verder

De gemeente heeft al bij aanvang van het onderzoek aangegeven dat ze met de aanbevelingen aan de slag gaat. ITJ vraagt de gemeente om samen met betrokken partijen, ouders en jongeren een concreet plan op te stellen. Dit plan kan onderdeel zijn van een bestaand uitvoerings- of beleidsplan. ITJ zal aan de hand van het plan van aanpak de uitvoering en aanpak de komende twee jaar volgen.

Bijlage 1 Resultaten IVS

De GGD bevaart elke vier jaar scholieren onder andere naar hun alcoholgebruik. De meest recente gegevens uit dit onderzoek in de regio Brabant-Zuidoost dateren uit 2007-2009. Nieuwe gegevens zijn pas in 2012 beschikbaar. ITJ heeft jongeren in 2010 bevaart over hun alcoholgebruik. De bevindingen hieronder komen uit dit onderzoek.

Het gaat hier nadrukkelijk niet om een representatief onderzoek op basis waarvan ITJ algemene uitspraken kan doen over hoe 'de' jeugd in Gemert Bakel tegenover alcoholgebruik staat. De resultaten geven wel een richting aan en een indicatie over het drinkgedrag van jongeren in de gemeente.

ITJ heeft via een Inter Voting System (IVS) met stemkastjes 77 leerlingen van het Commanderiej College in Gemert een aantal vragen voorgelegd over achtergrondkenmerken (gezin, geloof), feitelijk drinkgedrag, opvattingen van ouders en van henzelf, invloed van vrienden en beschikbaarheid van alcohol.

Het betreft jongeren uit klas 1 HAVO en klas 1 VMBO, uit klas 4 van het VMBO en klas 5 van de HAVO. Onder de ondervraagde scholieren waren meer jongens dan meisjes (56% vs 43%). Het merendeel van de jongeren woont bij beide ouders. Bijna de helft van de jongeren is de oudste in het gezin of enig kind. Bijna driekwart van de ouders is katholiek, bij de scholieren is dit ongeveer de helft. In het onderzoek zijn ongeveer evenveel kinderen in klas 1 als klas 4/5 bevaart. Havoleerlingen zijn in de meerderheid (60%).

De beantwoording van vragen via IVS gebeurt redelijk anoniem: leerlingen kunnen elkaars antwoorden nauwelijks zien. Leerlingen hebben dus geen reden om stoer of sociaal wenselijk te antwoorden. Toch is de betrouwbaarheid van de antwoorden altijd een punt van aandacht wanneer gevraagd wordt naar meningen en eigen gedragingen.

Om de betrouwbaarheid te vergroten heeft ITJ een aantal controlevragen opgenomen in de vragenlijst. Uit de antwoorden blijkt dat de leerlingen deze in ieder geval consistent hebben beantwoord. Als voorbeeld: de leerlingen die aangaven geen alcohol te drinken, hebben bij de drie vragen waarin geïnformeerd werd naar de hoeveelheid alcohol die ze dronken, nul glazen ingevuld.

De reden om twee verschillende leeftijdsgroepen te bevragen (dertien jaar versus zestien/zeventien jaar) is dat jongeren tussen hun veertiende en zestiende beginnen met (fors) alcohol drinken. In deze leeftijdsgroep vindt een omslag plaats tussen nauwelijks drinken naar geregeld en steeds meer drinken.

Wie drinken?

70% van alle ondervraagde jongeren geeft aan (wel eens) alcohol te drinken. Uiteraard zit er verschil tussen de hogere en de brugklassen: in klas 4/5 drinkt vrijwel iedereen (97%), onder de eersteklassers is dit 42%.

		leeftijd						Totaal	
		12 jaar of jonger	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar		18 jaar of ouder
drink je wel eens alcohol?	Ja	5	9	0	6	12	11	6	49
	Nee	8	11	2	0	0	0	1	22
Totaal		13	20	2	6	12	11	7	71

Startleeftijd

Wat opvalt is de leeftijd waarop jongeren aangeven dat ze voor het eerst (een glas) alcohol gedronken hebben. 38% heeft met twaalf jaar of jonger al eens alcohol gedronken.

• 12 jaar of jonger	38%
• 13 jaar	12%
• 14 jaar	4%
• 15 jaar	13%
• 16 jaar of ouder	1%
• nooit alcohol gedronken	32%

Geen verschil is gevonden in startleeftijd tussen jongens en meisjes of verschil in leeftijd en gebruik tussen leerlingen van de verschillende schooltypen.

			Geslacht		Totaal
			Jongen	Meisje	
klas 1	drink je wel eens alcohol?	Ja	8	7	15
		Nee	11	10	21
		Totaal	19	17	36
klas 4/5	drink je wel eens alcohol?	Ja	21	15	36
		Nee	1	0	1
		Totaal	22	15	37

Hoeveelheid

Wanneer jongeren in klas 1 alcohol drinken gaat het (nog) niet om grote hoeveelheden (één tot drie glazen per week). Verschil tussen jongens en meisjes is niet gevonden. De jongeren uit klas 4/5 drinken daarentegen gemiddeld per week meer dan acht glazen. Hetzelfde zie je bij drinken op een avond in het weekend of bij vrienden thuis. In hoeveelheid tekent zich hier wel een klein verschil af tussen jongens en meisjes: jongens in de bovenbouw zeggen meer te drinken dan

meisjes. Het aantal jongens dat zegt dat zestien glazen of meer de standaard is voor een avondje uit is bijvoorbeeld groter dan het aantal meisjes.

Waar drinken ze?

De eersteklassers drinken het meest thuis en in de disco. De oudere jongeren drinken het meest bij vrienden, in het café of in de disco. De keet wordt nauwelijks genoemd als plek waar jongeren alcohol drinken.

Waar drink je het meest? (in %)	Totaal	Klas 1	Klas 4/5
Thuis	17%	27%	8%
Vrienden	18%	3%	33%
Café	15%	3%	26%
Straat	1%	0%	3%
Disco	18%	14%	23%
Sportkantine	3%	3%	3%
keet of schuur	1%	3%	0%
Geen alcohol	26%	49%	5%

Waarom drinken ze?

Nagenoeg iedereen heeft op (de basis)school voorlichting gehad over alcohol, maar de kennis dat alcohol slecht voor je is, lijkt weinig invloed te hebben op het besluit van jongeren wel of niet te drinken. Erbij willen horen, en "iedereen drinkt toch", zijn de redenen om te gaan drinken. Van de ouderejaars geeft 40% aan dat alcohol een feest gezelliger maakt, 48% vindt van niet.

Rol ouders

Van de eersteklassers zegt zo'n 30% te mogen drinken van hun ouders. Ruim tweederde (70%) van de brugklassers mag dus niet drinken van hun ouders. 28% houdt zich niet aan de regels van de ouders en drinkt toch alcohol.

De 4/5-klassers mogen - op één na- allemaal drinken van hun ouders.

klas_scheiding	Ik mag van mijn ouders alcohol drinken		Totaal
	Ja	Nee	
klas 1 drink je wel eens alcohol?	Ja	7	15
	Nee	18	21
	Totaal	25	36
klas 4/5 drink je wel eens alcohol?	Ja	1	36
	Nee	1	1
	Totaal	2	37

Jongeren die niet mogen drinken, wordt het desondanks niet al te moeilijk gemaakt: veel kinderen mogen van hun ouders wel Shandy drinken (1% alcohol), of ze krijgen van hun ouders bij speciale gelegenheden een drankje. Thuis is meestal drank aanwezig, maar ook buitenshuis is het niet moeilijk om aan alcohol te komen. Eersteklassers geven aan dat wanneer zij alcohol bestellen in een disco, (sport)kantine of café, ze dit geregeld ook krijgen. Daar staat tegenover dat verreweg de meeste eersteklassers nooit alcohol in een disco, café of kantine bestellen.

Meer dan vier op de tien jongeren (44%) geven aan dat ze het met hun ouders niet hebben over alcoholgebruik en dat de ouders ook geen regels stellen aan het gebruik.

Meer dan de helft (53%) van de ouderejaars geeft aan dat volgens hen de ouders het geen probleem vinden als ze aangeschoten thuiskomen. Bij dronkenschap daalt dit percentage naar 19%: één op de vijf jongeren schat dus in dronken thuis te mogen komen zonder problemen met hun ouders te krijgen. 16% van de ouderejaars geven aan dat hun ouders hier toch geen weet van hebben: die slapen al wanneer de jongeren thuiskomen en zien het dus toch niet.

"Mam wil de dag erna weten hoeveel ik heb gedronken. Dan zeg ik maar wat".

Waarom minder drinken?

"Zo lang ik er geen last van heb, ga ik ook niet minder drinken"

"Mensen mogen zelf weten of ze drinken, als ze anderen maar niet lastig vallen".

Van de ouderejaars geeft bijna een kwart (23%) aan dat ze minder of geen alcohol zouden drinken als ouders hen hier op zouden aanspreken. 41% twijfelt hierover en 36% zou zich hier niets van aan te trekken. Ouders blijken nog wel degelijk invloed te hebben op de ouderejaars als het gaat om (te veel) alcohol drinken. Bij de eersteklassers is de invloed van ouders iets groter: 28% zou hun drinkgedrag aanpassen als de ouders hier iets van zouden zeggen, een grote groep (56%) twijfelt, 17% trekt zich hier niets van aan.

Voor jongeren (zowel jongens als meisjes) blijkt dik worden een reden te zijn om niet of minder te gaan drinken. Naast 'problemen met ouders' worden ook 'problemen met politie' vaak genoemd als argument om niet te drinken of minder te drinken.

Conclusie

Veel jongeren in Gemert-Bakel beginnen vroeg met drinken, en eenmaal in de bovenbouw drinkt vrijwel elke leerling alcohol. Uit de vragenlijst komt ook het beeld naar voren dat een deel van de ouders het drinken van alcohol al op jonge leeftijd gedogen of geen probleem vinden. Thuis wordt vaker niet dan wel gepraat over alcoholgebruik. Toch blijken ouders nog wel degelijk invloed te hebben, al neemt die wel af naarmate jongeren ouder zijn.

Bijlage 2 Overzicht van ingezette producten en interventies in Gemert-Bakel

De aanpak in Gemert-Bakel is gebaseerd op de drie pijlers van het regionale project 'Laat je niet Flessen!' (LJNF): 1. educatie en draagvlak, 2. beleid en regelgeving en 3. handhaving. In deze bijlage staat een overzicht van de producten en interventies die in Gemert-Bakel zijn ontplooid om jongeren niet of minder te laten drinken. Het overzicht is gebaseerd op de informatie die het ITJ-onderzoek heeft opgeleverd. Daarnaast is gebruik gemaakt van de resultaten van een enquête over de invoering en het gebruik van de producten en interventies van het alcoholproject LJNF 'Laat je niet Flessen!' heeft de enquête uitgevoerd in de verschillende gemeenten, waaronder Gemert-Bakel.

Educatie & draagvlak

- Lespakket. De gemeente heeft eenmalig het lespakket *Gezonde School en Genotsmiddelen* verstrekt aan de basisscholen. De scholen hoeven nu jaarlijks alleen de werkboekjes opnieuw zelf aan te schaffen. Dit wordt gecombineerd met voorlichting aan de ouders (door de GGD) en aan leerlingen van groep 7 en 8 (door Impuls Welzijn).
- Ouderavonden over alcohol in het voortgezet onderwijs (door Novadic-Kentron).
- Deskundigheidsbevordering voor docenten en gastlessen aan jongeren in voortgezet onderwijs door Novadic-Kentron.
- Helder Theater: ouderavond over alcohol, opvoedstijlen en discussie waarbij gebruik wordt gemaakt van interactief theater. Uitgevoerd op voortgezet onderwijs en bij een discussiebijeenkomst met ouders georganiseerd door gemeente en bibliotheek.
- Groepsvoorlichting op maat door een preventiemedewerker van Novadic-Kentron.
- Informatiestands bij publieksevenementen en op scholen aansluitend op activiteiten in school waar jongeren en ouders opafkomen.
- It's my life; informatiemarkt rondom een tijdelijke ijsbaan voor het gemeentehuis. Twee keer georganiseerd in samenwerking met onder andere GGD, LEVgroep, VVN en brandweer.
- Aandacht voor het thema in de lokale media (pers en radio): advertenties, tv-commercial, radiospot, artikelen, nieuwsbrieven en persberichten in lokale media.
- Posters en campagnemateriaal van LJNF verspreid o.a. bij publieksevenementen en onder sportverenigingen en alcoholverstrekkers (supermarkten en horeceagelegenheden).
- Manifestatie Veilig Uitgaan in Gemert-Bakel; een feest voor iedereen!: ouders met hun kinderen zijn uitgenodigd in discotheek *Time Out* om hen te informeren over verantwoord uitgaan in Gemert-Bakel. De gemeente heeft dit georganiseerd in samenwerking met de verschillende partijen uit de lokale werkgroep 'Ook in Gemert-Bakel: Laat je niet flessen!' en de politie.
- Algemene publieksvoorlichting bij evenementen zoals Open Huis Gemeente en Uitgaan met ouders. Organisatie in handen van de gemeente met medewerking van GGD, Novadic-Kentron, LEVgroep, politie en jeugd- en jongerenwerk.
- Flessenactie: hierbij worden flessen water met de opdruk 'Geef het goede voorbeeld' uitgedeeld aan ouders. Uitgedeeld tijdens slotactiviteit basisschool en vijf keer tijdens evenementen.

- Het jongerenwerk (De Bunker) verzorgt de cursus verantwoord schenken aan onder andere barpersoneel van sportkantines op aanvraag. De gemeente stimuleert sportclubs hier gebruik van te maken.
- In september 2010 heeft de gemeente de regionaal ontwikkelde alcoholinterventie ingevoerd bij het reguliere preventief verpleegkundig onderzoek van de GGD in groep 7 van het basisonderwijs. De verpleegkundige heeft dan vijf minuten extra voor gezondheidsvoorlichting en alcoholadvies rondom het thema alcohol.

Beleid en Regelgeving

- Het thema alcohol en jongeren is onderdeel van het lokale gezondheidsbeleid. Dat beleid is gebaseerd op het advies van de GGD en op de gegevens over alcoholgebruik onder jongeren die de GGD vierjaarlijks verspreid in de Jeugdmonitor.³¹
- Jeugd en alcohol is ook een van de thema's van het Programma Integrale Veiligheid van de gemeente, dat is gewijd aan overlastgevend jeugd, veiligheid in om en scholen en veiligheid op straat.
- Speciaal voor de sportclubs is het BAS-project (Beleid Alcohol & Sport) ingezet in Gemert-Bakel. Onder leiding van Novadic-Kentron gaan sportverenigingen en de gemeente aan de slag om hun alcoholbeleid te analyseren en te verbeteren. Voetbalvereniging Gemert (VVG) is hier in 2009 als eerste mee gestart.
- Alcoholbeleid scholen: deels ingezet in kader van veiligheid in en rondom school. Novadic-Kentron kan de school adviseren over alcoholbeleid.
- Vergunningenbeleid: bij het verlenen van ontheffing voor vooral grote en risico-evenementen stelt de gemeente voorwaarden aan leeftijdsgrens en doorschenken en eist ze dat tijdens het evenement kraanwater voorhanden is. Ze stelt ook campagnemateriaal beschikbaar.
- Kwaliteitsmeter Veilig uitgaan: 5 speerpunten illegale feesten, drinken op straat, indrinken en beleid jongeren en alcohol. Hierin ook verbeterplan voor de naleving drank en horecawet door de horeca en horecastappenplan om zonodig na inspecties van VWA en politie vergunningen in te trekken.
- In een APV is geregeld dat binnen de bebouwde kom op straat geen alcohol gedronken mag worden.

Handhaving

- Bij sommige schoolfeesten wordt aan de ingang een blaastest ingezet.
- Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan: de interventies die in het programma genoemd worden zijn bijvoorbeeld het meenemen van dronken jongeren naar het bureau en hun ouders bellen en het inzetten van blaastesten op alcoholvrije feesten om indrinken te voorkomen.
- De gemeente stuurt de Voedsel en Waren Autoriteit jaarlijks een overzicht van de uitgaansgelegenheden waarvan bekend is dat ze veel jongeren trekken. De VWA informeert de gemeente over de uitgevoerde controles en eventuele boetes.
- De burgemeester stuurde een brief aan jongeren en hun ouders als geconstateerd werd dat de jongere overmatig of op te jonge leeftijd alcohol had gedronken.

³¹ "Naar een op gezondheid gerichte lokale samenleving waarin iedereen kan meedoen"
4-Jarenbeleidsplan WMO/lokaal gezondheidsbeleid 2008-2011 Gemert-Bakel Maart 2008.

- Leerstraf alcohol: samenwerking tussen Halt Oost-Brabant en Novadic-Kentron. Combinatie van straf en voorlichting. Ouders worden nadrukkelijk betrokken in de aanpak.

Bijlage 3 Suggesties voor een verbeterde aanpak vanuit de interviews en de Group Decision Room (GDR)

Pijler 1: publiek draagvlak

- Betrek ouders echt bij de voorbereiding in het hoofd van een kind. Ouders moeten hun kinderen leren hoe je in een groep omgaat met groepsdruk.
- Organiseer gespreksgroepen met jongeren onder leiding van een jongere die het drinken heeft beperkt.
- Maak minder alcoholreclame in uitgaansgelegenheden, supermarkten, sportkantines en op TV.
- Wees offensiever in het laten zien van het effect van alcohol. Confronteer jongeren met de gevolgen van overmatig alcoholgebruik.
- Organiseer het project 'Uit met ouders' waarbij horeca en ouders lokaal met elkaar kennismaken en met elkaar in gesprek gaan over verantwoordelijkheden.
- Zet ex-verslaafden in.
- Vergroot de weerbaarheid, zodat jongeren elkaar durven aanspreken op alcoholgebruik.
- Breng ouders van vrienden bij elkaar en laat hen discussiëren over dit onderwerp.
- Werk aan bewustwording bij de jeugd. Geef voorlichting.
- Betrek jongeren bij ideeënvorming (voorbeeld: project waarbij jongeren bij de lokale politiek werden betrokken).
- Zet een project Veertig dagen zonder alcohol op voor ouders en jongeren. Kies rolmodellen uit de gemeente en meet dit breed uit via weblogs en pers e.d.
- Zoek ouders op aan het sportveld, bij toernooien en breng daar de discussie op gang.
- Ondersteun ouders bij de opvoeding. Geef workshops en herhaal dat regelmatig. Ouders zouden geholpen zijn als ze, naast informatie, een handreiking zouden krijgen. Hoe praat je met kinderen over alcoholgebruik? Hoe kun je het gebruik verbieden? Wat doe je als het toch gebeurt?
- Wijs ouders op de gevaren van alcoholgebruik bij jongeren en spreek hen aan op hun verantwoordelijkheid als er iets gebeurt.
- Organiseer meer trainingen Instructie Verantwoord Alcoholshenken (IVA) voor kantines en sociaal-cultureel werk.
- Organiseer een 'pro fun party'; plezier met alcoholvrije drankjes.
- Doe meer aan preventie op school en bij ouders.
- Investeer in films en marketing voor en door jongeren, gericht op niet drinken.
- Werk met het Fris-Starterspakket voor brugklassers.
- Maak een deodorant met de geur van verschaalde alcohol en geef die weg aan potentiële kandidaten voor overmatig drankgebruik.
- Maak kersenbonbons alcoholvrij.
- Ontwikkel leuke, prikkelende initiatieven voor alcoholvrije feesten en evenementen.
- Organiseer een excursie naar een Korsakov-kliniek
- Maak meer reclame voor alcoholvrij bier.

- Geef cursussen voor versieren zonder alcohol.
- Organiseer een alcoholvrije nieuwjaarsreceptie.
- Laat ouders op het voortgezet onderwijs (in de mentorklas) met elkaar kennismaken en in gesprek gaan over uitgaan, alcohol en andere risico's van de grote mensenwereld.
- Geef jongeren meer ruimte om oplossingen te bedenken en uit te voeren.
- Maak gebruik van wetenschappelijke inzichten in de effecten van alcohol (hersenfuncties, moderne scantechnologie).
- Zet nieuwe interventies in met behulp van nieuwe mediatechnieken.
- Wijs in campagnes meer op wat je zelf kunt doen dan op wat anderen allemaal zouden moeten of kunnen doen.
- Stop meer geld in de ontwikkeling van alcoholvrij bier en maak het goedkoop.

Pijler 2: regelgeving

- Verander de regelgeving: maak het strafbaar voor minderjarigen om alcohol te kopen of te gebruiken. Stel opvoedingsondersteuning verplicht bij recidive.
- Maak het moeilijker om alcohol te krijgen: geen verkoop in de sportkantine, de supermarkt of het jongeren centrum. Alleen in café of slijterij.
- Voer een prijsdifferentiatiebeleid. De Bunker kiest er bewust voor om frisdranken goedkoper aan te bieden dan bier.
- Maak alcohol duurder.
- Laat alcohol in supermarkten alleen verkopen na 22.00 uur.
- Sluit contracten af en beloon goed gedrag met belastingvoordelen.
- Laat supermarkten met elkaar afspreken niet meer te stunten met alcoholprijzen en alleen nog drank te verkopen aan 18+.
- Voer een verbod op alcoholreclame in.

Pijler 3: handhaving

- Beboet drinken door minderjarigen.
- Handhaaf de bestaande regelgeving. Treed handhavend op bij evenementen en gelegenheden.
- Voer een landelijke pas in met bijvoorbeeld een vingerafdruk zodat onmiskenbaar vast kan komen te staan dat kinderen ten minste zestien jaar zijn.
- Vergroot de handhavingscapaciteit en maak de komende jaren een prioriteit van handhaving.
- Zorg dat ouders last hebben van hun kinderen die alcohol gebruiken voor hun zestiende of hun identiteitsbewijs vervalsen.
- Kies voor een integrale aanpak richting jongeren die overtredingen begaan door jongerenwerk, politie, HALT (gedwongen kader) en wellicht Jeugd en Jongeren Pastoraat (vrijwilligkader).
- Houd meer toezicht op het drankgebruik in bierketen.
- Zorg dat ook ouders hun kinderen onder de zestien niet mogen laten drinken in de horeca.
- Besteed aandacht aan de strafbaarheid van vervalste ID's: voorlichting over handhaving en HALT-straf.

- Ontwikkel moderne technologische apparatuur.
- Controleer op vrijdagavond bij supermarkten, ook op doorverkopen van alcohol aan jongeren onder de zestien.

Pijler 4: vroegsignalering

- Stel een meldpunt alcohol- en drugsmisbruik in.
- Meld ouders aan bij Bureau Jeugdzorg als hun kind onder de zestien betrappt wordt op drinken.
- Neem contact op met ouders als hun kind dronken wordt aangetroffen. Bied direct opvoedingsondersteuning aan. Zoek samenwerking met de politie en hulpverlening (GGD of AMW).
- Verwijs, als een kind is betrappt op alcoholgebruik, meer door naar andere organisaties voor hulp en (opvoedings)ondersteuning.
- Organiseer intervisiegroepen of activiteiten voor ouders zodat ze alcoholgebruik vroeg herkennen.